แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

นายศรจิตร ศรีณรงค์
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

นายบุญถม กุมพล
ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด

นายเกรียงไกร อิ่มสมโภช
ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

นางสาวนวลรัตน์ ยิ่งเจริญ
นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
ผู้รับผิดชอบ

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

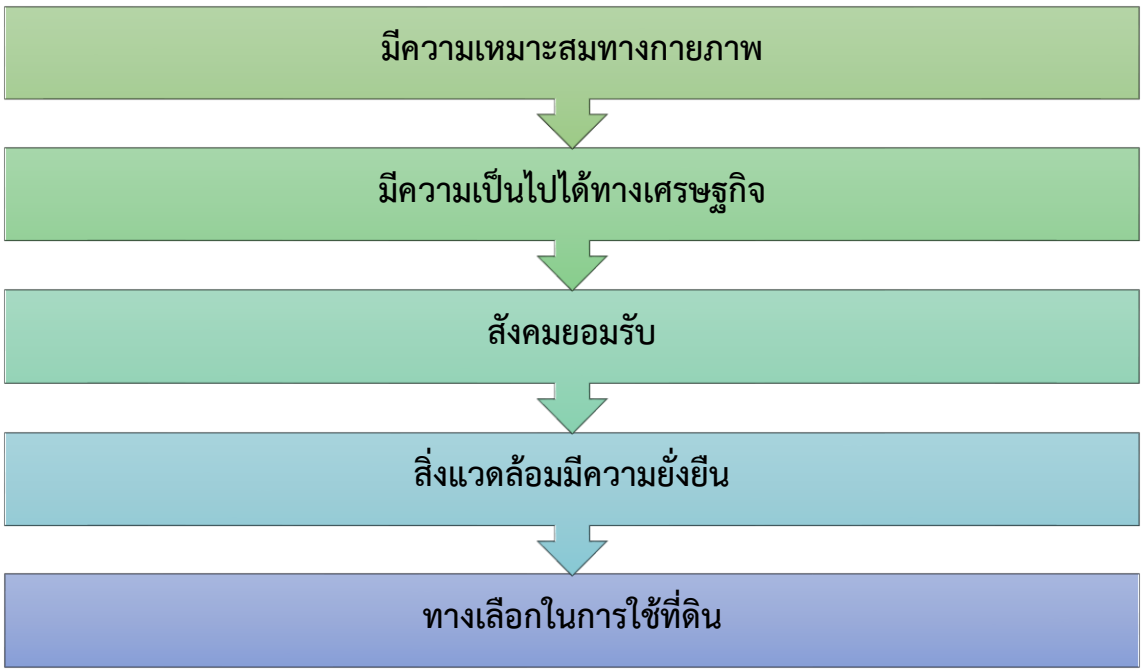

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานภาพของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ
กันยายน
2564

สารบาญ

		หน้า
คำนำ		**ก**
สารบาญตาราง		**ง**
สารบาญรูป		**จ**
สารบาญกรอบ		**ฉ**
บทที่ 1	**บทนำ**	**1-1**
	1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
	1.2 วัตถุประสงค์	1-1
	1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
	1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
	1.5 นิยามศัพท์	1-2
	1.6 คำสำคัญ	1-4
บทที่ 2	**ข้อมูลทั่วไป**	**2-1**
	2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
	2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
	2.3 ประวัติและเอกลักษณ์	2-2
	2.4 สภาพภูมิประเทศ	2-2
	2.5 สภาพภูมิอากาศ	2-6
	2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-10
	2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-13
บทที่ 3	**ทรัพยากรธรรมชาติ**	**3-1**
	3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
	3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-3
	3.3 ทรัพยากรดิน	3-5
บทที่ 4	**กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน**	**4-1**
	4.1 หลักการ	4-1
	4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
	4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-10

สารบาญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน **5-1**

5.1 ทรัพยากรดิน 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน 5-1

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน 5-1

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน **6-1**

6.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6-1

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดิน 6-2

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน 6-5

6.4 เขตการใช้ที่ดิน 6-6

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน 6-17

6.6 การจัดการความเสี่ยง 6-18

บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน **7-1**

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน 7-1

7.2 ตัวชี้วัด 7-1

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565 7-1

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น 7-3

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7-3

เอกสารอ้างอิง **อ1**

สารบาญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2532-2562 2-8

2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 2-11

2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2561-2564 2-13

2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2561 2-14

2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2561 2-16

2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562 2-19

3-1 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 3-7

3-2 สมบัติดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 3-8

3-3 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 3-11

4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 4-5

5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 5-4

6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 6-2

6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 6-6

7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565 7-5

7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน 7-7

7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด แผน 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567) 7-9

สารบาญรูป

รูปที่		หน้า
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-3
2-2	ความลาดชัน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-4
2-3	ภูมิประเทศ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-5
2-4	เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-9
2-5	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด	2-10
2-6	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-12
2-7	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-14
2-8	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	2-20
3-1	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	3-2
3-2	อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาลและชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	3-4
3-3	ชุดดินและสภาพภูมิประเทศ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	3-9
3-4	ทรัพยากรดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	3-10
3-5	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	3-12
4-1	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	4-6
4-2	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	4-9
4-3	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	4-11
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	6-16
6-2	ระบบการปลูกพืชตามแผนตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	6-17

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลศรีโคตร อำเภออำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 กันยายน 2563 - 30 กันยายน 2564

1.3.2 สถานที่ ตำบลศรีโคตร อำเภออำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สำรวจข้อมูลทั้ง กายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบของเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

"ที่ดิน" หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

"ที่ดิน" ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง "ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน" (FAO, 1974)

"ที่ดิน" หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำขั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

"ดิน" หมายความรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรียวัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

"ดิน" ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่ค้ำจุนการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรียวัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ละชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

"ดิน" อินทรียวัตถุและอนินทรียวัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องมาจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

"การใช้ที่ดิน" หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

"การใช้ที่ดิน" หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

"การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน" หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

"การวางแผนการใช้ที่ดิน" หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางของการลงทุน แนวทางของการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการ

เพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB , 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาดุลธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี น้ำสมบูรณ์”

บทที่ 2
ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอจตุรพักตรพิมาน มีเนื้อที่ 22.114 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13,759 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังรูปที่ 2-1

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองแวง อำเภอเกษตรวิสัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลอีง่อง อำเภอจตุรพักตรพิมาน

ตำบลศรีโคตรมีถนนสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 214 (ถนนพหลโยธิน) ถนนสายบ้านดอนแค-บ้านอีง่อง ถนนทางหลวงชนบท รอ.3034 ถนน อบต. หนองหิน-หนองหน่อง

(สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม, 2559)

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านอีโคตร

หมู่ที่ 2 บ้านค้อ

หมู่ที่ 3 บ้านเหล่าล้อ

หมู่ที่ 4 บ้านหนองหิน

หมู่ที่ 5 บ้านดอนแคน

หมู่ที่ 6 บ้านดงเมืองจอก

หมู่ที่ 7 บ้านสำโรง

หมู่ที่ 8 บ้านดงเมืองจอก

หมู่ที่ 9 บ้านน้ำสร้าง

(คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลศรีโคตร, 2561-2565)

2.3 ประวัติและเอกลักษณ์

ตำบลศรีโคตร แยกออกจากตำบลอีง่อง เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2531 ปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน มีกำนันคนแรกคือ นายสา วัฒนะศรี

(คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลศรีโคตร, 2561-2565)

2.4 สภาพภูมิประเทศ

โดยทั่วไป มีลักษณะแบบเนินลอนลาด (Rolling Hill) มีลำน้ำเสียวไหลผ่าน ในฤดูฝนมีปริมาณน้ำท่าจำนวนมาก เนื่องจากเป็นจุดรวมของลำห้วยหลายสายแต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ในฤดูแล้งน้ำมักจะแห้งจนไม่เพียงพอต่อการเกษตรกรรม และอุปโภคบริโภค

(รูปที่ 2-2 และรูปที่ 2-3)

รูปที่ 2-1 แผนที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

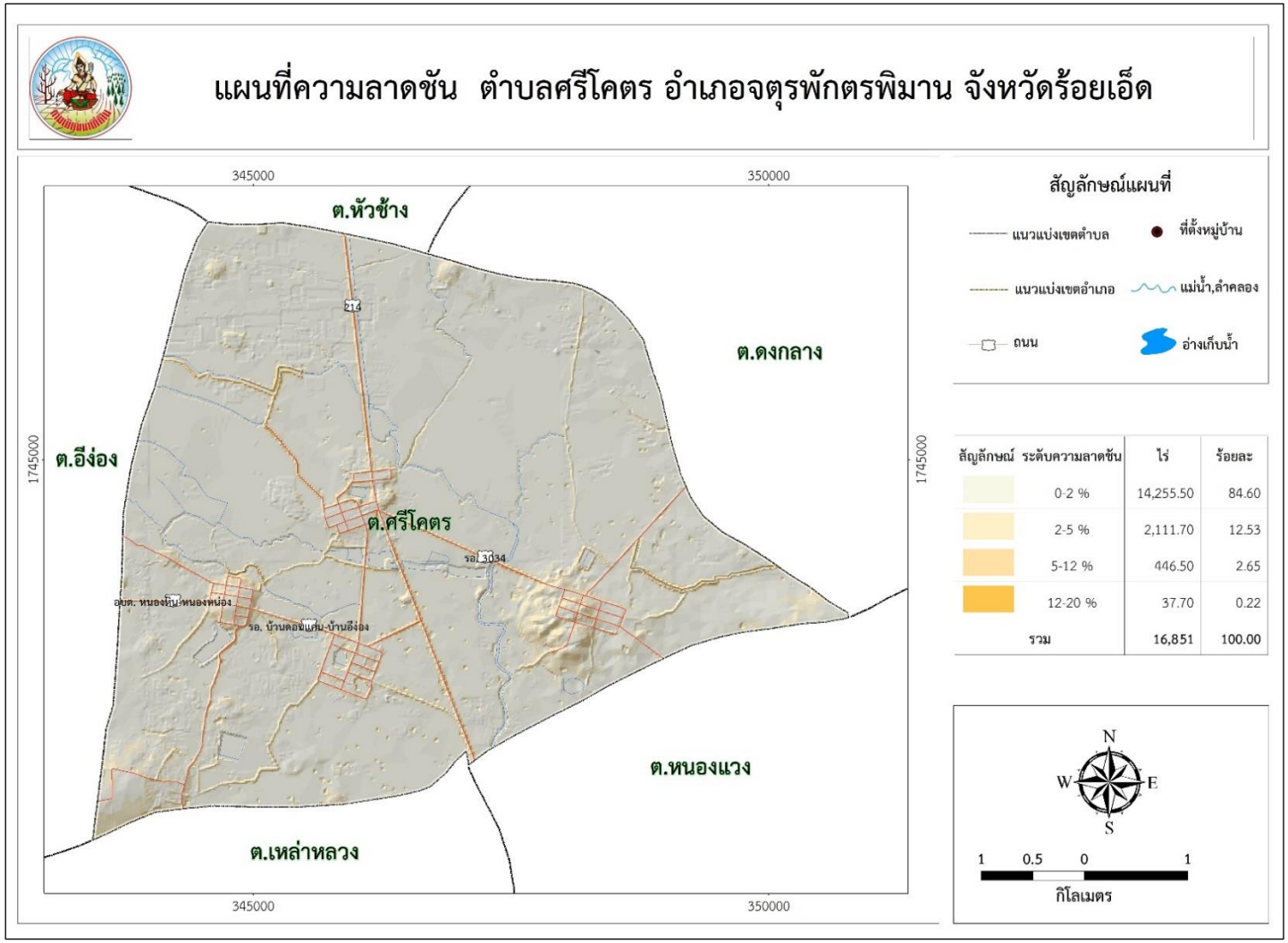

รูปที่ 2-2 แผนที่ความลาดชัน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

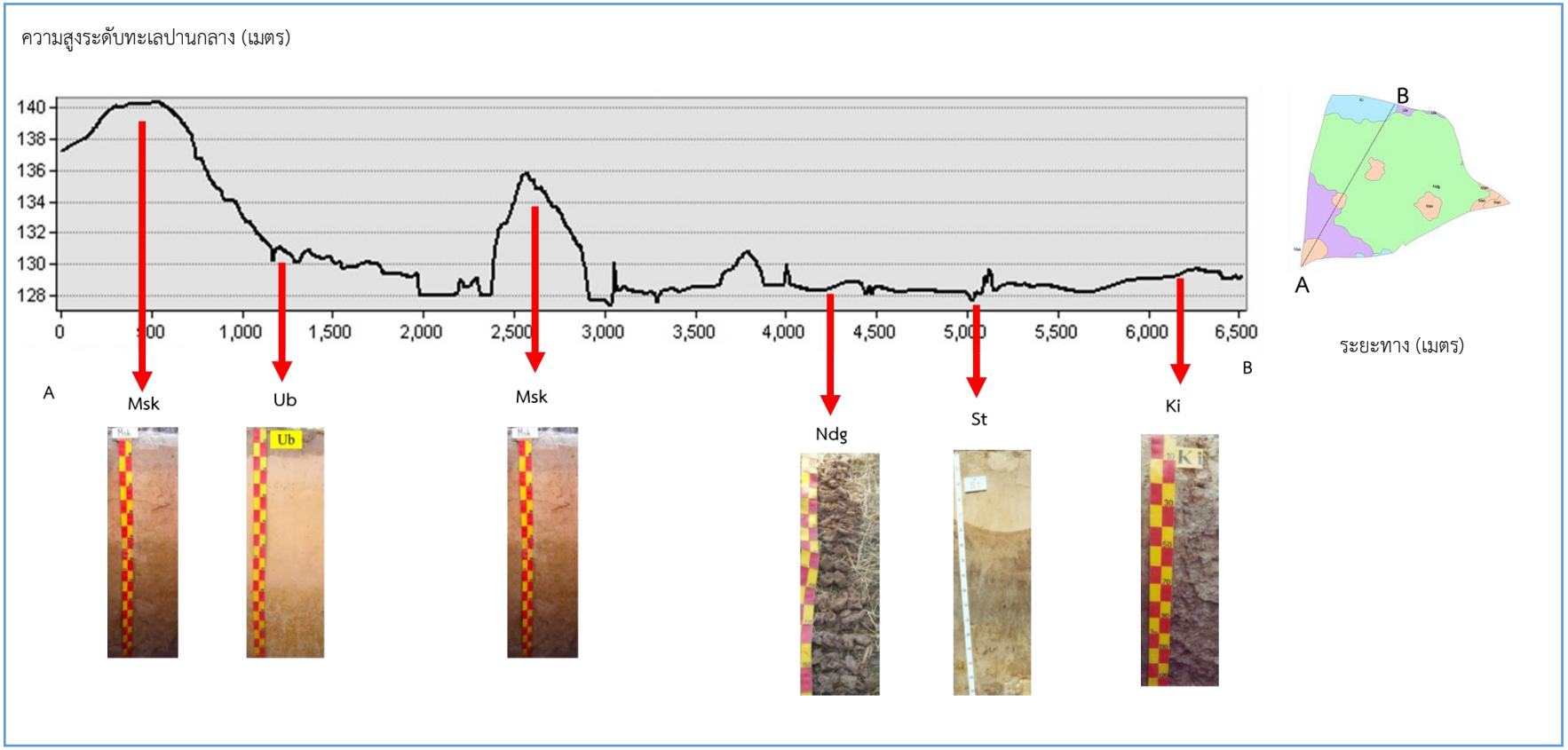

รูปที่ 2-3 ภูมิประเทศ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2.5 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 สภาวะอากาศทั่วไป

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดร้อยเอ็ด ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว (ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์) ทำให้จังหวัดร้อยเอ็ดมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

2.5.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดร้อยเอ็ด พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวันและเดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่แผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทยในช่วงดังกล่าวด้วย

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ประกอบกับในช่วงดังกล่าวร่องความกดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงดังกล่าวด้วย

2.5.3 อุณหภูมิ

เนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและบางพื้นที่เป็นภูเขาเตี้ย ๆ ทำให้อากาศไม่หนาวเย็นมากนักในช่วงฤดูหนาว แต่อากาศจะค่อนข้างร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน โดย

อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.3 องศาเซลเซียส และเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี ซึ่งเคยวัดอุณหภูมิสูงที่สุดได้ 42.3 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2559 (สถานีอุตุนิยมวิทยาร้อยเอ็ด) ส่วนในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวที่สุดในเดือนมกราคมวัดอุณหภูมิต่ำที่สุดได้ 5.4 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2542 (สถานีอุตุนิยมวิทยาเกษตรร้อยเอ็ด)

2.5.4 ฝน

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอีกจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีฝนน้อย เนื่องจากมีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาดงพญาเย็นอยู่ทางทิศตะวันตก ส่วนทางทิศใต้มีเทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวขวางกั้นไม่ให้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าปกคลุมได้อย่างเต็มที่ทำให้ฝนตกทางด้านตะวันและทางด้านใต้ของเทือกเขา โดยปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดปีของจังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ระหว่าง 1,100 – 1,300 มิลลิเมตร โดยเฉพาะบริเวณอำเภอเขื่อนในและวารินชำราบ สำหรับปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีของจังหวัดร้อยเอ็ด 1,342.0 มิลลิเมตร และมีจำนวนวันที่ฝนตก 110 วัน โดยเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี มีปริมาณฝนเฉลี่ย 350.7 มิลลิเมตร และมีฝนตก 22 วัน ปริมาณฝนมากที่สุดใน 24 ชั่วโมง วัดได้ 242.3 มิลลิเมตร เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2507 (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2563)

2.5.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2532-2562) ณ สถานีตรวจอากาศร้อยเอ็ดได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETo) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนธันวาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และช่วงนี้อาจจะเกิดภาวะน้ำท่วมทำให้พืชเสียหายได้ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจจะเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ จะเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคมถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์อ (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-4 ถึง รูปที่ 2-5)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2532-2562

เดือน	อุณหภูมิต่ำสุด (°C)	อุณหภูมิสูงสุด (°C)	อุณหภูมิเฉลี่ย (°C)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันฝนตก (วัน)	ปริมาณฝนใช้การ* (มม.)	การระเหยและการคายน้ำอ้างอิง* (มม.)
ม.ค.	17.7	30.5	23.7	65.0	7.6	1.6	114.7	7.5
ก.พ.	19.8	32.6	25.8	63.0	15.1	2.7	119.6	14.7
มี.ค.	23.0	34.8	28.4	62.0	45.9	4.9	151.6	42.5
เม.ย.	25.0	36.0	29.9	65.0	77.6	7.1	160.8	68.0
พ.ค.	25.3	34.6	29.3	73.0	181.1	14.5	151.0	128.6
มิ.ย.	25.5	33.6	29.0	76.0	190.3	15.3	136.5	132.4
ก.ค.	25.2	32.5	28.4	78.0	220.7	17.5	130.8	142.8
ส.ค.	25.0	31.9	28.0	80.0	261.0	18.8	123.1	151.1
ก.ย.	24.6	31.6	27.7	82.0	251.0	17.8	113.1	150.1
ต.ค.	23.2	31.6	27.0	76.0	92.3	8.6	127.1	78.7
พ.ย.	20.6	31.2	25.5	70.0	16.9	2.5	117.9	16.4
ธ.ค.	18.1	29.9	23.6	66.0	2.7	1.0	114.4	2.7
รวม	-	-	-	-	**1,362.2**	**112.3**	**1,560**	**935.5**
เฉลี่ย	**22.8**	**32.6**	**27.2**	**71.3**	-	-	-	-

หมายเหตุ: * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2562)

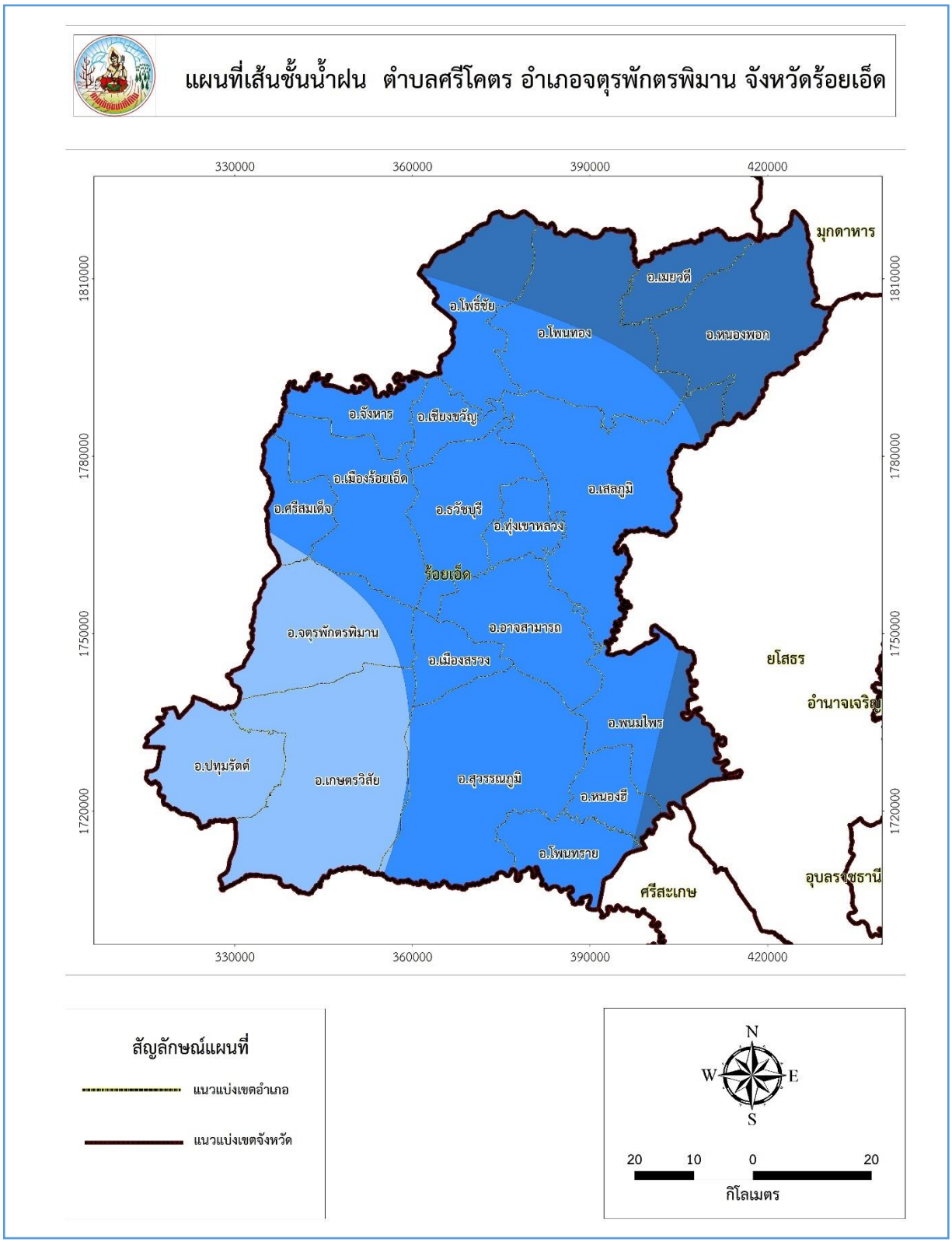

รูปที่ 2-4 แผนที่เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดร้อยเอ็ด

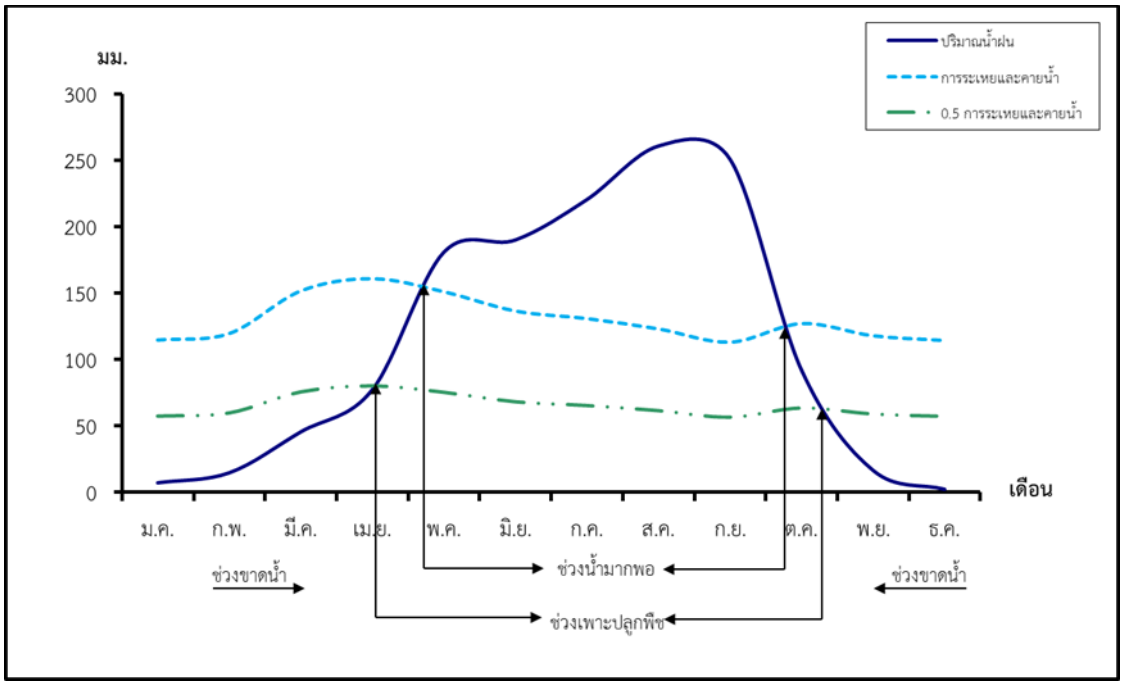

รูปที่ 2-5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดร้อยเอ็ด

2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561) ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,103 ไร่ หรือร้อยละ 6.54 ของพื้นที่ตำบล

2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 14,693 ไร่ หรือร้อยละ 87.19 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1) พื้นเกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พื้นเกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

2.2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 14,365 ไร่ หรือร้อยละ 85.24 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาร้าง นาข้าว

2.3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 133 ไร่ หรือร้อยละ 0.78 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง

2.4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 185 ไร่ หรือร้อยละ 1.09 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม ไม้ยืนต้นผสม ยูคาลิปตัส กระถิน

2.5) พืชสวน มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

2.6) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 30 ไร่ หรือร้อยละ 0.18 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 192 ไร่ หรือร้อยละ 1.13 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 559 ไร่ หรือร้อยละ 3.31 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 274 ไร่ หรือร้อยละ 1.63 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า บ่อลูกรัง บ่อดิน พื้นที่ถม

(ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-6)

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	**พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง**	**1,103**	**6.54**
A	**พื้นที่เกษตรกรรม**	**14,693**	**87.19**
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่สวนผสม	8	0.05
A100	นาร้าง	9,875	15.85
A101	นาข้าว	862	1.38
A203	อ้อย	2,531	4.06
A204	มันสำปะหลัง	522	0.84
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	109	0.17
A304	ยูคาลิปตัส	10	0.02
A308	กระถิน	17	0.03
A407	มะม่วง	20	0.03
A502	พืชผัก	10	0.02
A902	สถานที่เพราะเลี้ยงปลา	29	0.05
F	**พื้นที่ป่าไม้**	**192**	**1.13**
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	156	0.93
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	36	0.22
M	**พื้นที่เบ็ดเตล็ด**	**274**	**1.63**
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	272	1.62
M405	พื้นที่ถม	2	0.01
W	**พื้นที่แหล่งน้ำ**	**559**	**3.31**

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561)

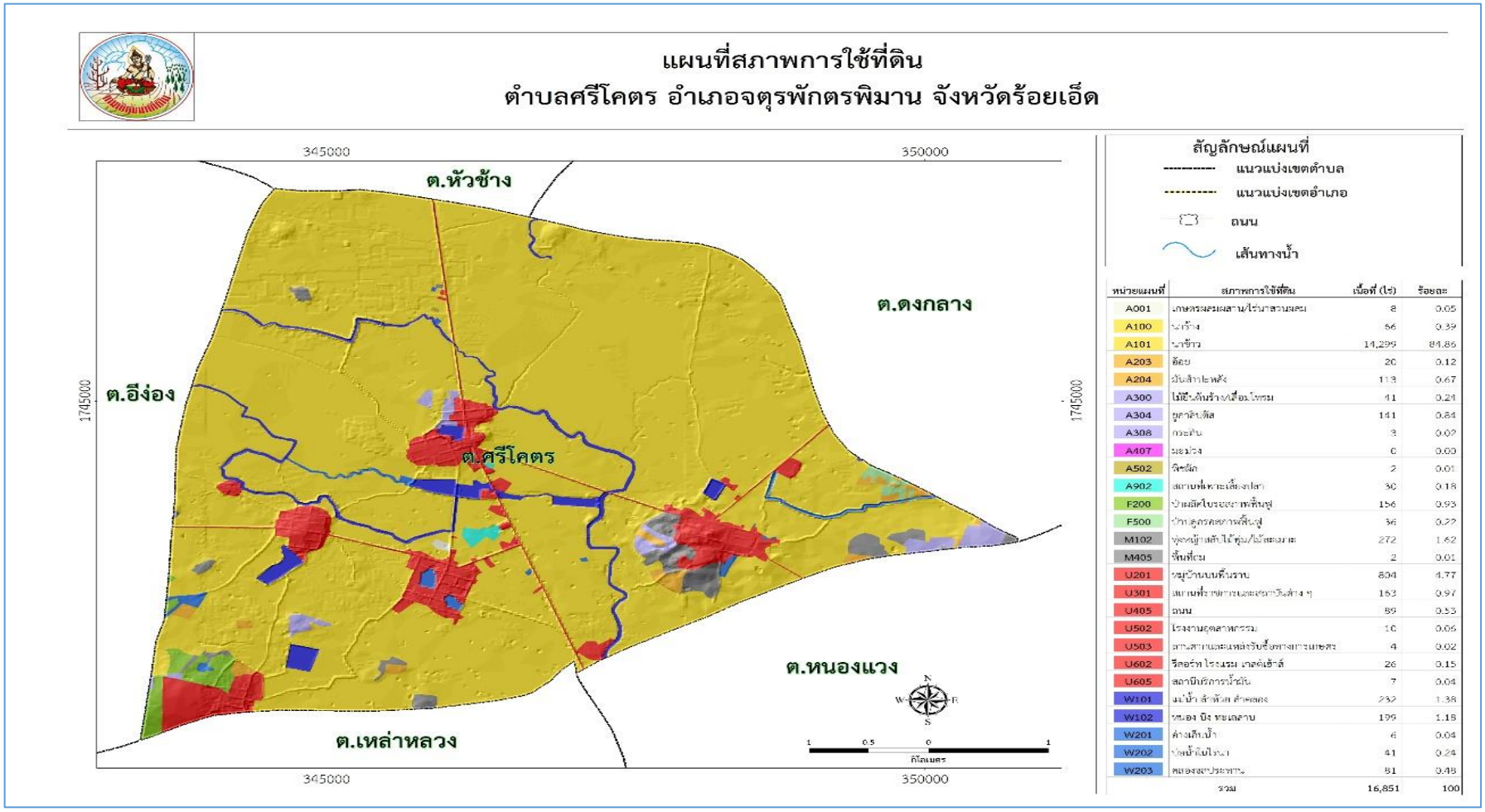

รูปที่ 2-6 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1) ประชากร

จากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2564 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลศรีโคตร มีประชากรรวม 3,251 คน แยกเป็นชาย 1,547 คน เป็นหญิง 1,704 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,205 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 909 ครัวเรือน หรือร้อยละ 88.68 เป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 116 ครัวเรือน หรือร้อยละ 11.32 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4 และรูปที่ 2-7

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2561-2564

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลศรีโคตร	**1,205**	**1,547**	**1,704**	**3,251**
หมู่ที่ 1 บ้านอีโคตร	163	239	265	504
หมู่ที่ 2 บ้านค้อ	62	85	106	191
หมู่ที่ 3 บ้านเหล่าล้อ	50	66	70	136
หมู่ที่ 4 บ้านหนองหิน	124	173	179	352
หมู่ที่ 5 บ้านดอนแคน	178	266	297	563
หมู่ที่ 6 บ้านดงเมืองจอก	169	274	279	553
หมู่ที่ 7 บ้านสำโรง	125	213	256	469
หมู่ที่ 8 บ้านดงเมืองจอก	130	189	211	400
หมู่ที่ 9 น้ำสร้าง	24	42	41	83

ที่มา : กรมการปกครอง (2562)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562-2564

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด [1)]	**1,025**	**100.00**
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร [2)]	909	88.68
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	116	11.32

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2562)
2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2564)

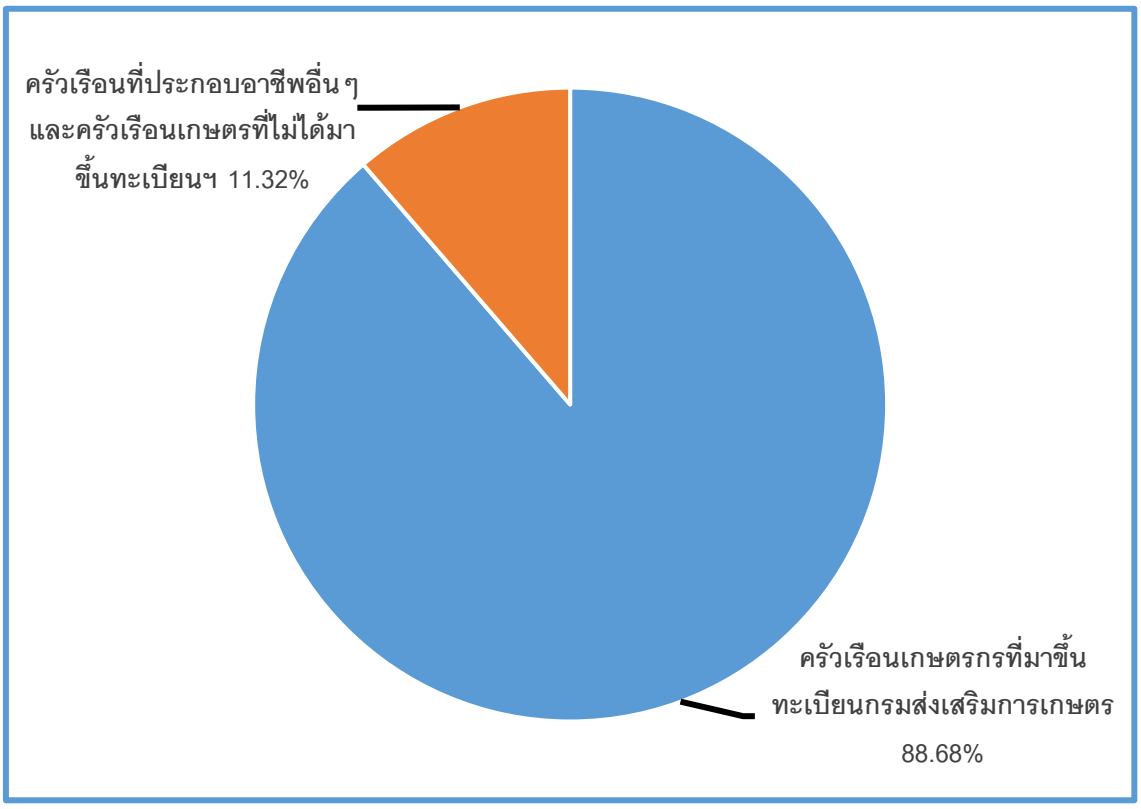

รูปที่ 2-7 สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2) สภาพทั่วไป

จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ปี 2561 สภาพทั่วไปของตำบลศรีโคตร ได้แก่ แหล่งน้ำ โครงสร้างพื้นฐาน การประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญ การคมนาคมขนส่ง ตำบลศรีโคตร มีถนนสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 214 (ถนนพหลโยธิน) ถนนสายบ้านดอนแคน-บ้านอีง่อง ถนนทางหลวงชนบท รอ.3034 ถนน อบต.หนองหิน-หนองหน่อง และได้ดำเนินการปรับปรุง พัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ประชาชนสามารถสัญจรได้สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยมากขึ้น การไฟฟ้าจัดให้มีไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้านเพื่อทำให้เกิดแสงสว่างเพื่อสะดวกในการเดินทางและลดอุบัติเหตุ ลดปัญหาอาชญากรรม รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตำบลศรีโคตรมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน และมีการขยายเขตไฟฟ้าเป็นบางจุด

3) แหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ตำบลศรีโคตรมีแหล่งน้ำกิน น้ำใช้หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค จากลำน้ำ ลำห้วย บึง หนอง ฝายกั้นกั้นน้ำ บ่อน้ำตื้น บ่อโยก ประปาหมู่บ้าน แต่ยังคงมีบางหมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำ ใช้อุปโภค-บริโภค ในช่วงฤดูแล้ง

4) สถาบันการศึกษา โรงเรียนระดับประถมศึกษา 4 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาศ 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง

5) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 9 แห่ง

ตารางที่ 2-5 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2561

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	
ลำน้ำ,ลำห้วย	4
บึง,หนองแหละอื่นๆ	7
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	
ฝายกั้นน้ำ	11
บ่อน้ำตื้น	35
บ่อโยก	3
ประปาหมู่บ้าน	3
สถาบันการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	4
โรงเรียนมัธยมขยายโอกาส	1
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในหมู่บ้าน(แห่ง)	
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ	1
วัด	7
โบสถ์	2
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	9

ที่มา: คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลศรีโคตร (2561)

7) หมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอดินอาสาในตำบลศรีโคตร มีจำนวน 15 ราย คือ

1. นายสมเด็จ	เพชรวิสัย	หมอดินอาสาระดับตำบล
2. นายคำจันทร์	จันที	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
3. นายไชยสด	คัดทะจันทร์	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
4. นายประมูล	กลีบจำปี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
5. นายไพรจิต	วิทธิสม	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
6. นยมนตรี	น้ำมนต์ดี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
7. นายรจน์	สุริยะ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
8. นางราศี	แสงหัวช้าง	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
9. นายสมควร	อนันตัง	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
10. นายสมเด็ด	ดวงวิไล	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
11. นายสมนึก	ตุ้มทอง	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
12. นายสมปอง	คำหางหงส์	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
13. นายสวาสดิ์	อนงค์นุช	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
14. นายสุวรรณ	พรพล	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน
15. นายหำ	บุญวัง	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน

(กรมพัฒนาที่ดิน, 2564)

8) การถือครองที่ดิน

ปี 2564 ประชากรตำบลศรีโคตร จำนวน 4,314 คน ถือครองที่ดินเฉลี่ยคนละ 3.18 ไร่

9) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

อาชีพ โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับการผลิตภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ รวมทั้งมีการผลิตเกลือสินเธาว์ ในฤดูแล้ง การผลิตผลิตภัณฑ์จากกก ผลิตภัณฑ์จากเหล็ก เช่น จอบ เสียม การทอผ้าพันคอ ผ้าห่ม และทำขนมต่าง ๆ เช่น เรียงเม็ด กะหรี่ปั๊บ ข้าวโป่ง ครองแครง เป็นต้น

9.1 หน่วยธุรกิจ ตำบลศรีโคตร

- โรงสีขนาดกลางและเล็ก	24	แห่ง
- ปั๊มน้ำมันแยกหัวฉีด	2	แห่ง
- ร้านค้าขายของชำขนาดเล็ก	45	แห่ง
- โรงทำขนมจีน	1	แห่ง

- ร้านซ่อมจักรยานยนต์, รถยนต์	6	แห่ง
- ร้านขายส่งน้ำปลา	2	แห่ง
- ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	1	แห่ง
- ร้านเสริมสวย	3	แห่ง

9.3) ด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

แหล่งน้ำทางการเกษตรไม่เพียงพอ ในพื้นที่เทศบาลตำบลศรีโคตร มีแหล่งน้ำที่สำคัญหลายแห่ง คือ ลำน้ำ ลำห้วย บึง หนองและอื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่ใช้ในการเพาะปลูก แต่แหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้ไม่เพียงพอต่อการอุปโภค-บริโภค และการทำการเกษตรของเกษตรกรตำบลศรีโคตรในช่วงฤดูแล้ง

9.4) ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2562 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 204,153 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 64,367 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 130,336 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 41,093 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 73,817 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 23,274 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6 และรูปที่ 2-8

(กรมการพัฒนาชุมชน, 2562)

ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2562

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลศรีโคตร								
หมู่ที่ 1 บ้านอีโคตร	110,456.47	74,806.75	24,407.98	20,717.79	230,388.99	74,510.72	144,238.79	46,648.65
หมู่ที่ 2 บ้านค้อน้อย	79,806.45	87,454.84	28,564.52	29,083.87	224,909.68	73,007.33	128,338.71	41,659.69
หมู่ที่ 3 บ้านเหล่าล้อ	97,100.00	45,200.00	33,440.00	22,000.00	197,740.00	72,698.53	115,080.00	42,308.82
หมู่ที่ 4 บ้านหนองหิน	85,548.41	41,137.10	27,961.29	33,911.29	188,558.09	66,423.87	132,580.66	46,704.55
หมู่ที่ 5 บ้านดอนแคน	89,634.83	48,766.85	19,846.07	22,528.09	180,775.84	57,154.71	122,785.39	38,820.25
หมู่ที่ 6 บ้านดงเมืองจอก	77,807.35	65,088.76	31,082.84	28,644.97	202,623.92	61,923.04	111,465.68	34,064.56
หมู่ที่ 7 บ้านสำโรง	89,248.00	95,960.00	41,540.00	30,393.60	257,141.60	68,534.54	175,816.74	46,859.47
หมู่ที่ 8 บ้านดงเมืองจอก	34,538.46	70,561.54	26,236.92	31,584.62	162,921.54	52,949.50	106,546.15	34,627.50
หมู่ที่ 9 บ้านน้ำสร้าง	91,854.17	44,516.67	24,750.00	36,687.50	197,808.33	57,197.59	142,133.96	41,098.98
เฉลี่ยรวม	83,288.15	65,262.05	28,167.41	27,436.00	204,153.61	64,367.10	130,336.32	41,093.43

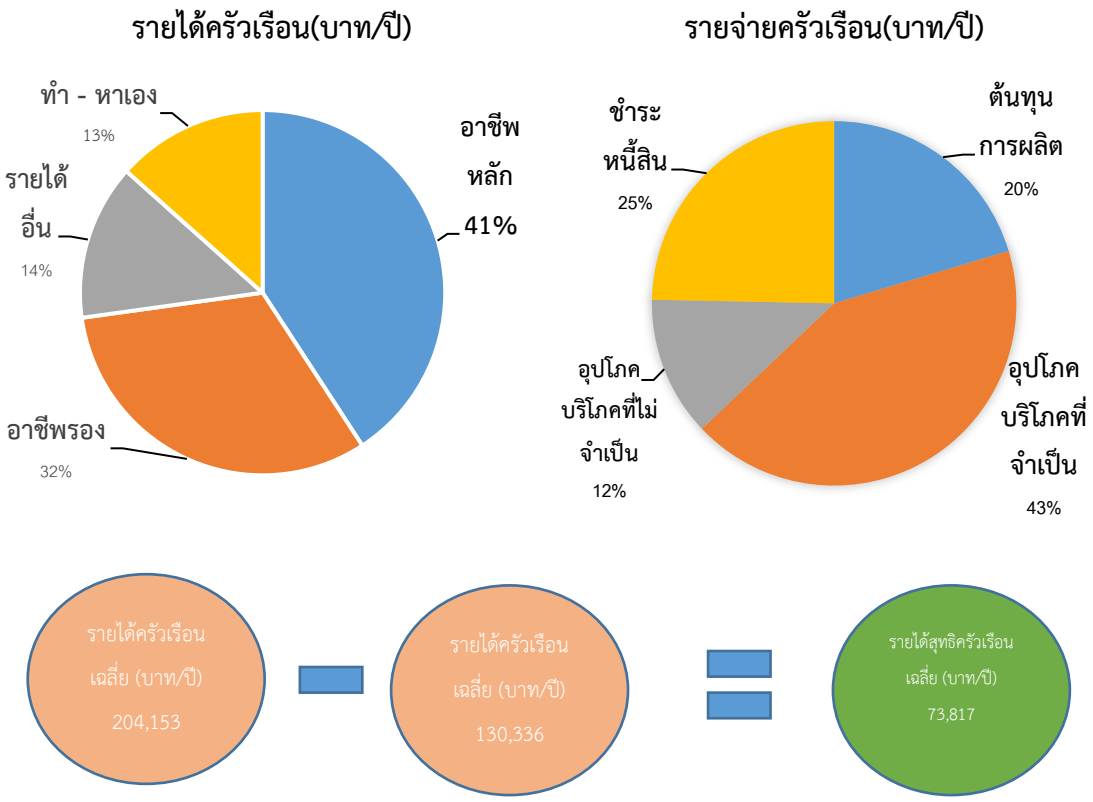

รูปที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 3
ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลษศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) พื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าปลูกรอสภาพฟื้นฟู

2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

- ชั้นที่ 5A เนื้อที่ 3,139 ไร่
- ชั้นที่ 5B เนื้อที่ 16,533 ไร่

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-1

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

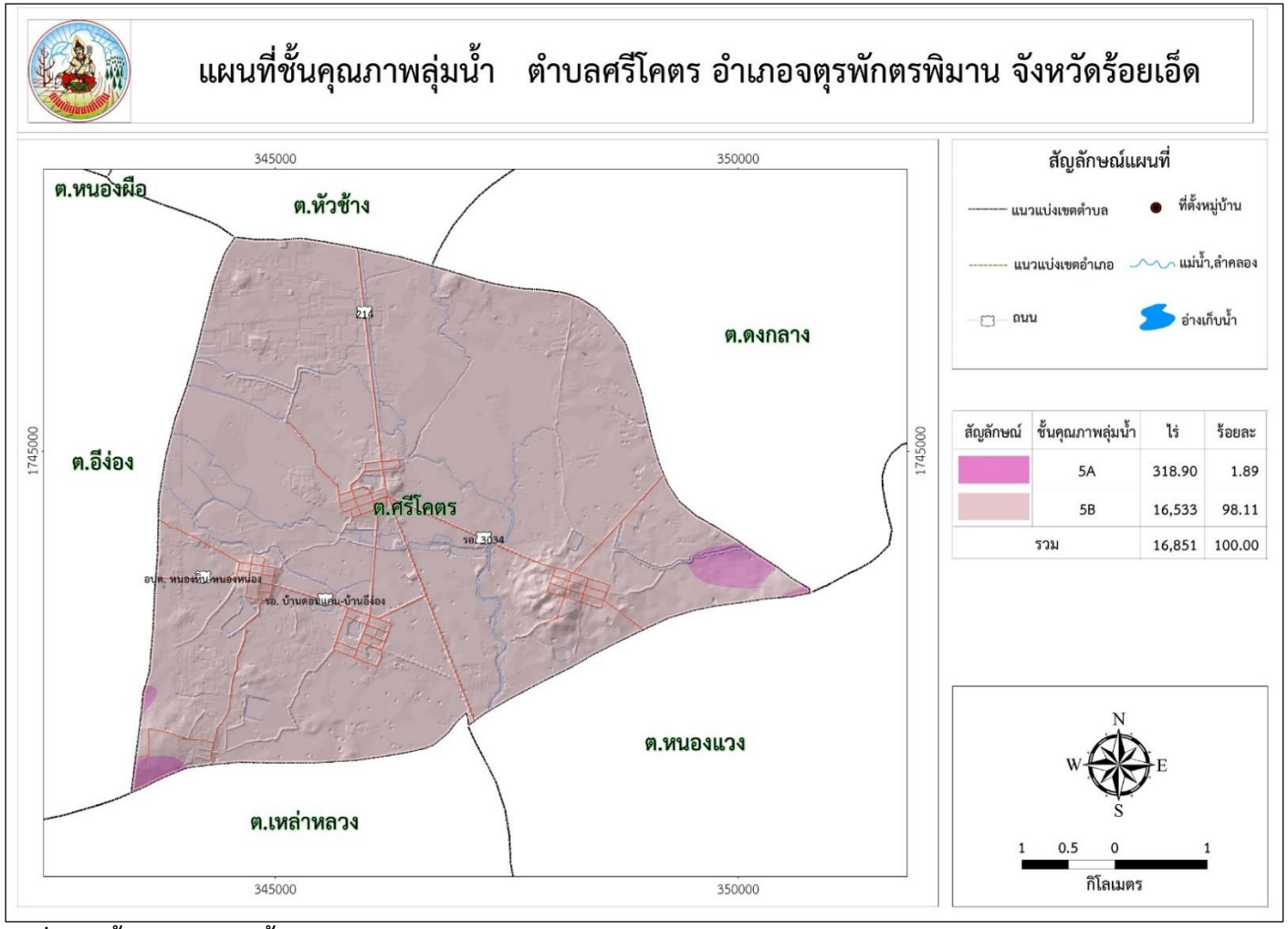

รูปที่ 3-1 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ ลำห้วย บึง หนองและอื่นๆ

2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ ฝายกั้นน้ำ 11 แห่ง บ่อน้ำตื้น 35 แห่ง บ่อน้ำในไร่นา จำนวน 170 บ่อ

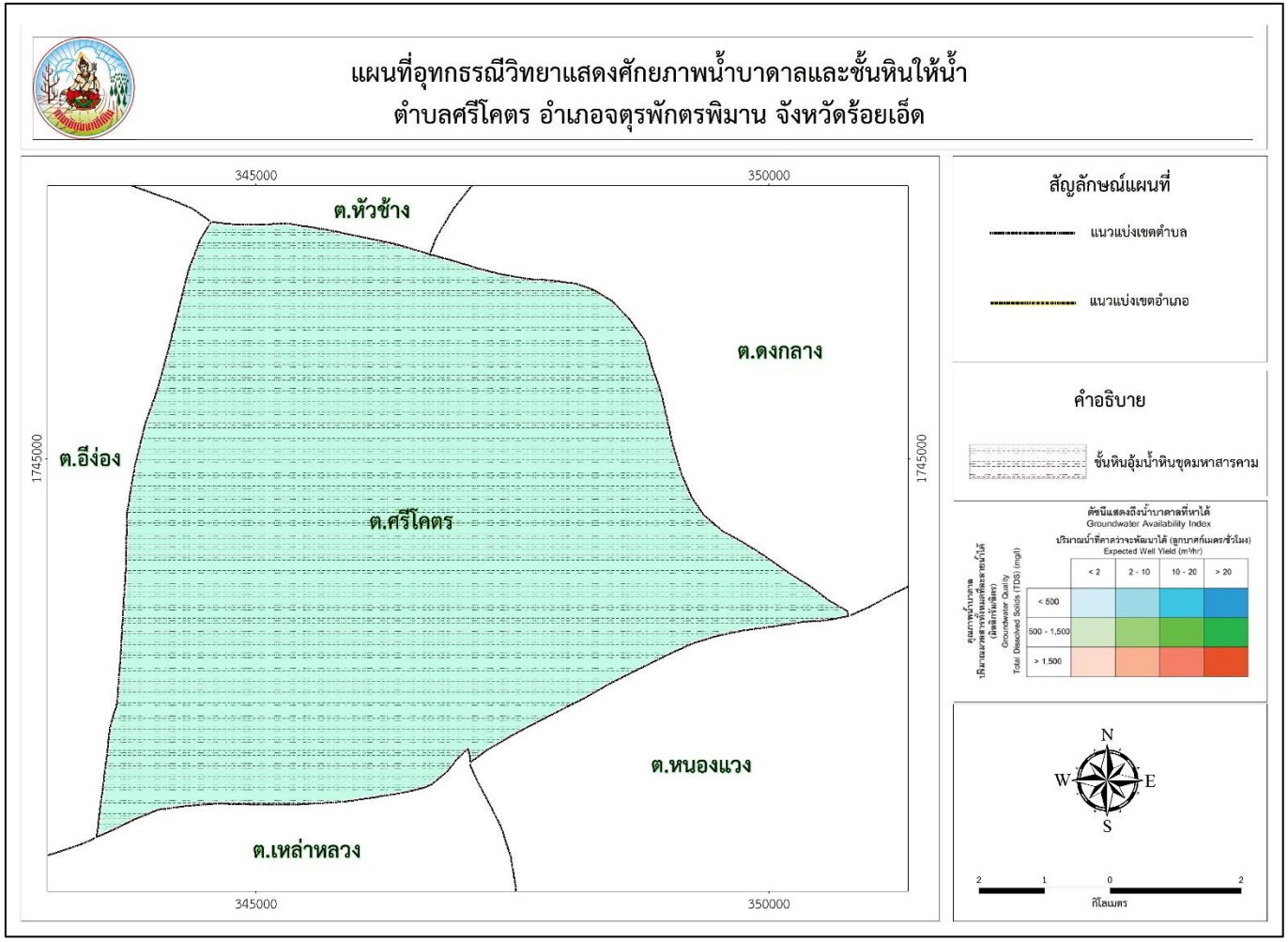

รูปที่ 3-2 อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาลและชนิดชั้นหินให้น้ำ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วย

1) ชุดดินกุลาร้องไห้ (Ki) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำเลว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ki-col-slA : ดินคล้ายชุดดินกุลาร้องไห้ที่เป็นดินร่วนหยาบ ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,178 ไร่ หรือร้อยละ 6.99 ของพื้นที่ตำบล

2) ชุดดินมหาสารคาม (Msk) สภาพพื้นที่เป็นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsb : ชุดดินมหาสารคาม ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 890 ไร่ หรือร้อยละ 5.28 ของพื้นที่ตำบล
- หน่วยแผนที่ดิน Msk-gm-lsB/b : ดินคล้ายชุดดินมหาสารคามที่มีจุดประสีเทา ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์มีคันนา มีเนื้อที่ 151 ไร่ หรือร้อยละ 0.90 ของพื้นที่ตำบล

3) ชุดดินหน่วยเชิงซ้อนของชุดดิน มหาสารคามและชุดดินห้วยแถลง (Msk-Ht) สภาพพื้นที่คอนขางราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำดีปานกลางและระบายน้ำดี

- หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsb-Ht-slB: หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินมหาสารคาม ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และชุดดินห้วยแถลง ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 1-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 382 ไร่ หรือร้อยละ 2.27 ของพื้นที่ตำบล

4) ชุดดินโนนแดง (Ndg) สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ndg-slA : ชุดดินโนนแดง ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 12,200 ไร่ หรือร้อยละ 72.40 ของพื้นที่ตำบล

5) ชุดดินอุบล (Ub) สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 2,050 ไร่ หรือร้อยละ 12.16 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย 2 หน่วยแผนที่ดิน คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ub-lsA : ชุดดินอุบล ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,916 ไร่ หรือร้อยละ 11.37 ของพื้นที่ตำบล

- หน่วยแผนที่ดิน Ub-tks-lsA : ดินคล้ายชุดดินอุบลที่เป็นทรายหนา ที่ดินคล้ายชุดดินอุบลที่เป็นทรายหนา ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 134 ไร่ หรือร้อยละ 0.79 ของพื้นที่ตำบล

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 ถึง 3-2 และรูปที่ 3-3 ถึง 3-4

ตารางที่ 3-1 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Ki-col-slA	ดินคล้ายชุดดินกุลาร้องไห้ที่เป็นดินร่วนหยาบ ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 %	1,178	6.99
Msk-lsB	ชุดดินมหาสารคาม ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 %	890	5.28
Msk-gm-lsB/b	ดินคล้ายชุดดินมหาสารคามที่มีจุดประสีเทา ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 % มีคันนา	151	0.90
Msk-lsB-Ht-slB	หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินมหาสารคาม ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 % และชุดดินห้วยแถลง ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 2-5 %	382	2.27
Ndg-slA	ชุดดินโนนแดง ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 %	12,200	72.40
Ub-lsA	ชุดดินอุบล ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีความลาดชัน 0-2 %	1,916	11.37
Ub-tks-lsA	ดินคล้ายชุดดินอุบลที่เป็นทรายหนา ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนร่วน มีความลาดชัน 0-2 %	134	0.79
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**16,851**	**100.00**

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2563)

ตารางที่ 3-2 สมบัติดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรียวัตถุ	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (P_2O_5)	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (K_2O)	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
Ki-col-slA	0-2	ค่อนข้างเลว	10-20	>35	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,178	6.99
Msk-lsB	2-5	ดีปานกลาง	<10	>35	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	890	5.28
Msk-gm-lsB/b	2-5	ดีปานกลาง	<10	>35	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	151	0.90
Msk-lsB-Ht-slB	2-5	ดี	<10	>35	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	382	2.27
Ndg-slA	0-2	ค่อนข้างเลว	<10	35-75	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	12,200	72.40
Ub-tks-lsA	0.2	ค่อนข้างเลว	<10	35-75	>150	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,916	11.37
									รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**16,851**	**100.00**

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2563)

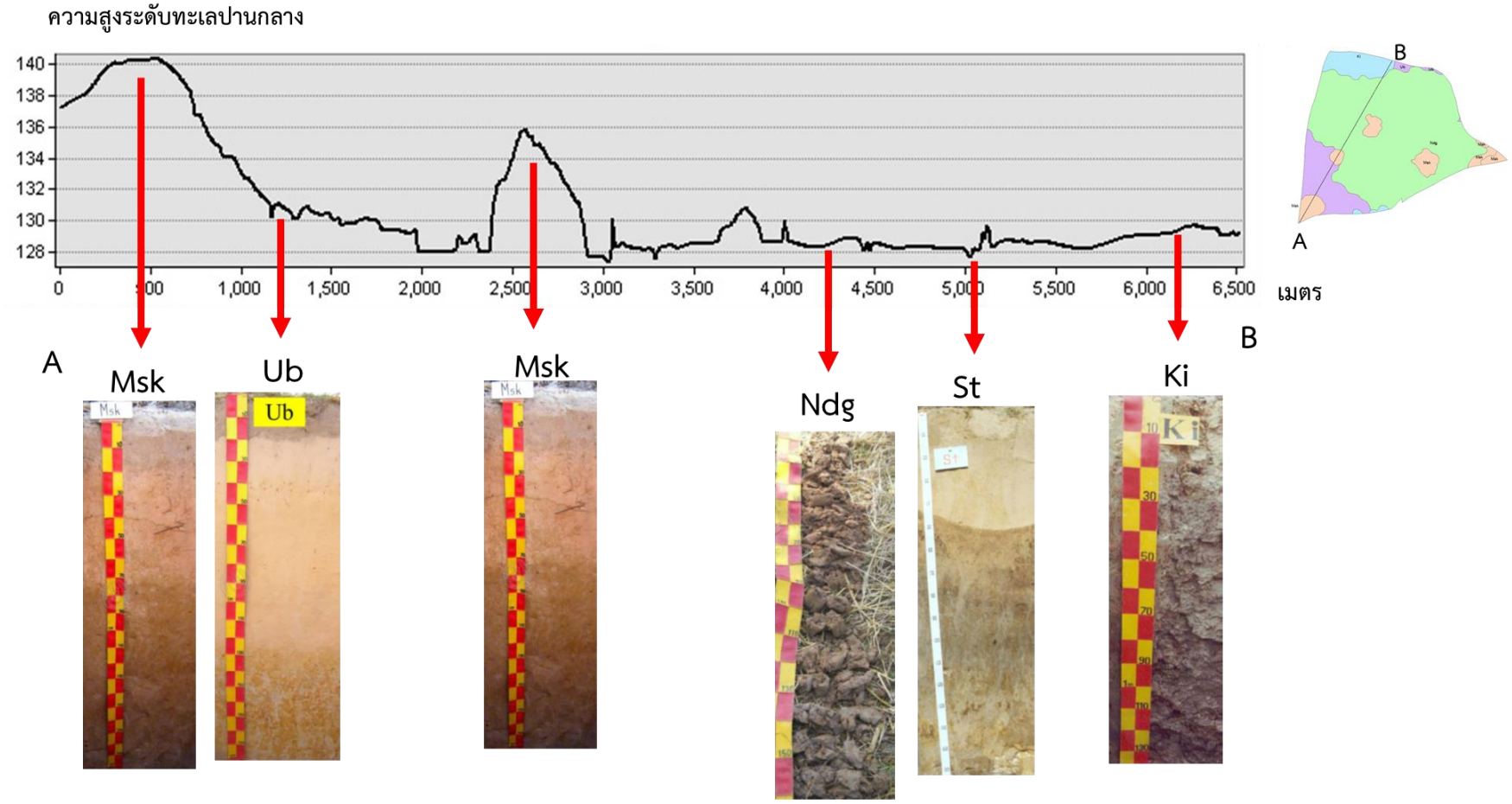

รูปที่ 3-3 ชุดดินและสภาพภูมิประเทศ ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

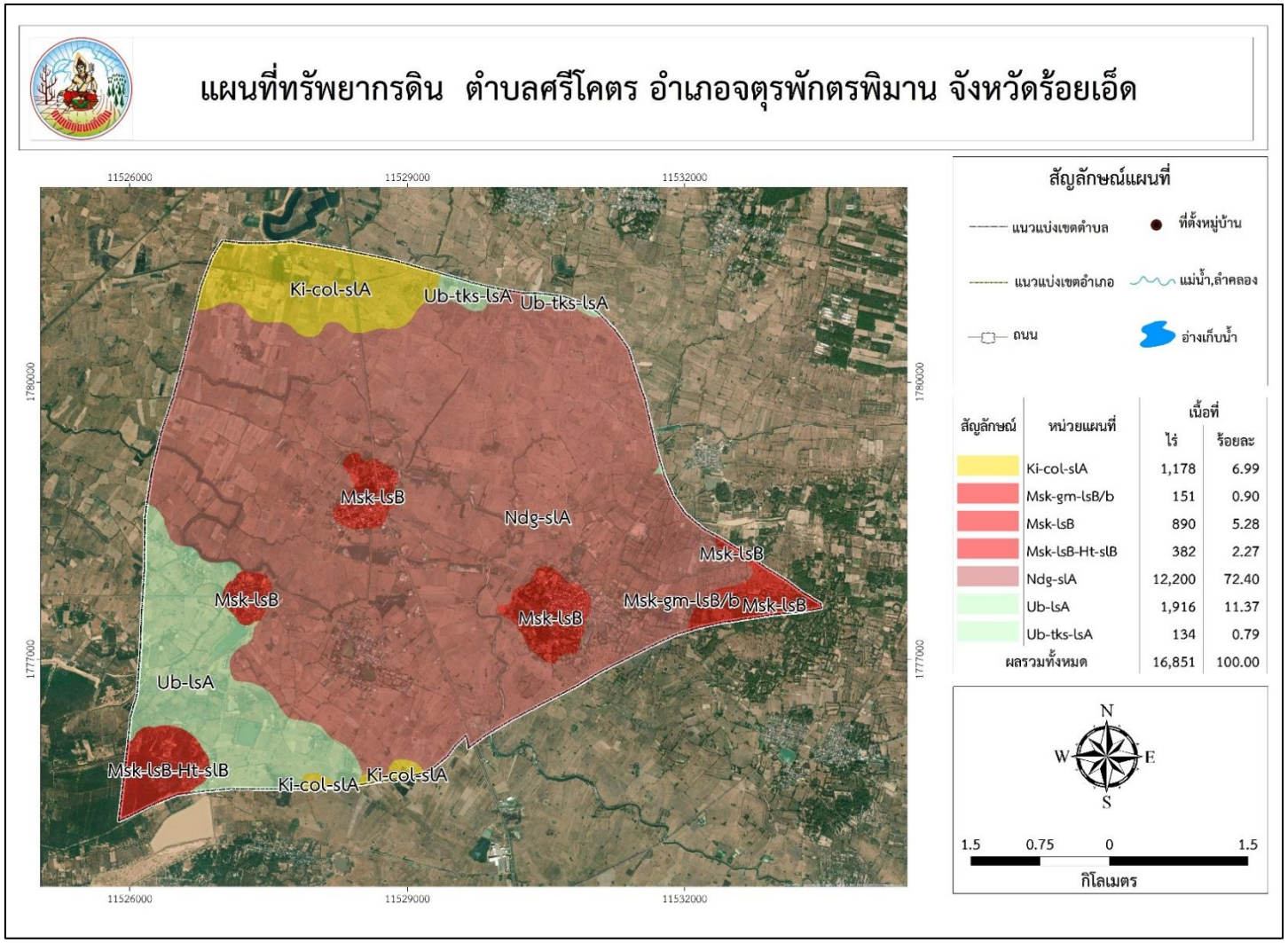

รูปที่ 3-4 ทรัพยากรดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และรูปที่ 3-8

ตารางที่ 3-3 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

การชะล้างพังทลายของดิน	การสูญเสียดิน (ตัน/ปี)	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อย (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	-	16,779	99.57
ปานกลาง (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	134	67	0.40
รุนแรง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	25	5	0.03
รวม	**159**	**16,851**	**100.00**

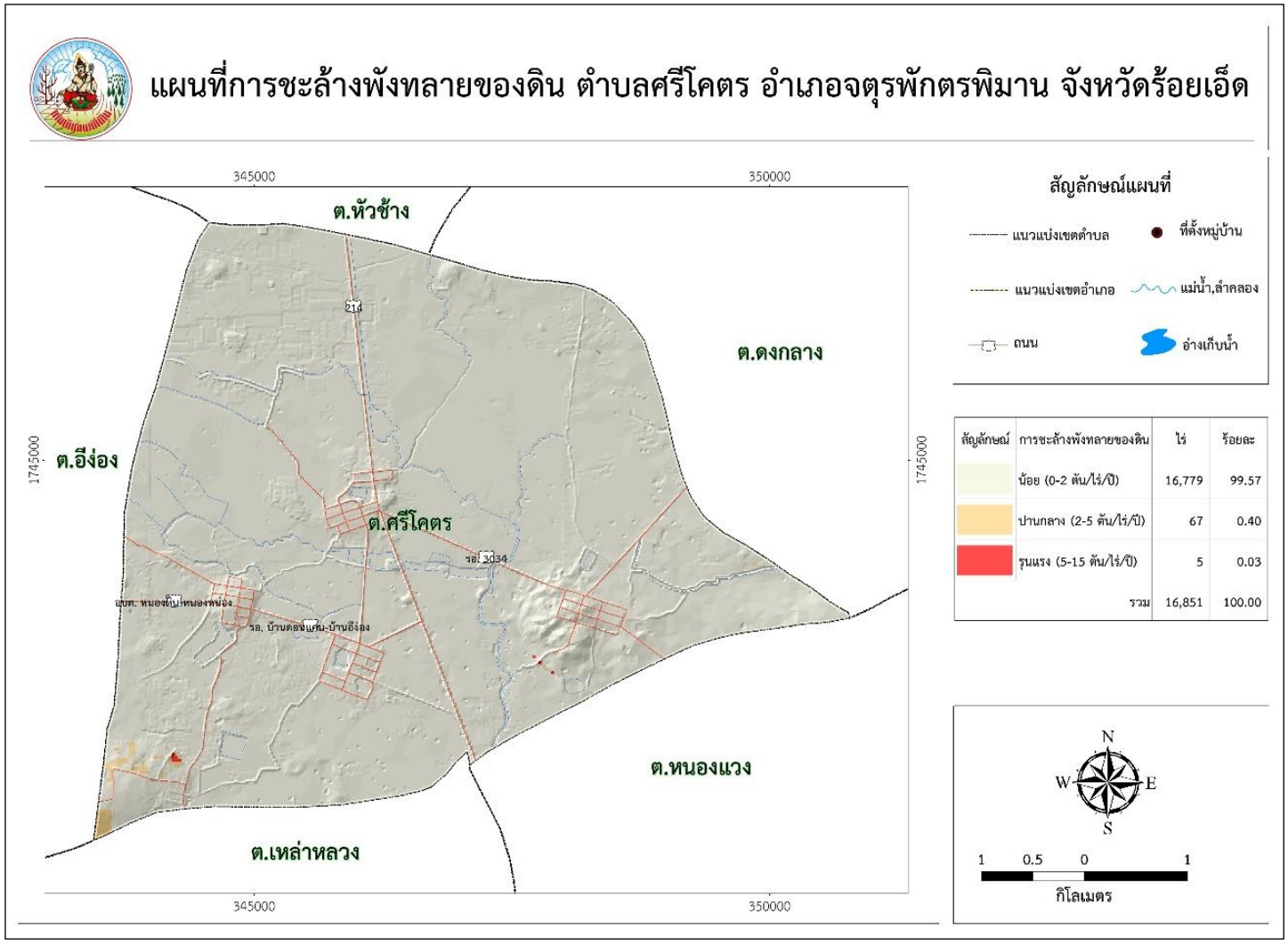

รูปที่ 3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 4
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
(Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

1) พื้นที่ (Area)

2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)

3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร

2) ความต้องการของชุมชน

3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

1) ปัญหาทรัพยากรดิน

2) ปัญหาการประกอบอาชีพ

3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย

4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลศรีโคตร คือ

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเค็ม

2) ขาดแคลนน้ำ

3) ต้นทุนการผลิตสูง

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลศรีโคตร มีความต้องการ 4 ประการ คือ

1) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน

2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

3) การปรับปรุงดิน

4) ต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าว

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1) กรณีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น สรุปได้ดังนี้

1.1) การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

น้อย	เนื้อที่ 16,779 ไร่ (99.57%)
ปานกลาง	เนื้อที่ 67 ไร่ (0.40%)
รุนแรง	เนื้อที่ 5 ไร่ (0.03%)

เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินดังกล่าว มีความจำเป็นต้องจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

1.2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์นั้น จากการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ตำบลศรีโคตร พบว่าส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย สีเทาหรือสีเทาปนน้ำตาล ปฏิกิริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรด มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงสภาพดินให้เป็นกลางให้เหมาะสมแก่การปลูกพืช

1.3) กรณีการแก้ไขปัญหาดินเค็ม สรุปได้ดังนี้

ดินเป็นดินร่วนปนทราย เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำสำหรับพืชในช่วงเพาะปลูกข้าว บางพื้นที่อาจพบคราบเกลือบนผิวดิน ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำได้โดยเฉพาะในช่วงฝนทิ้ง ควรมีการจัดการน้ำเพื่อให้เพียงพอต่อการขาดแคลนน้ำสำหรับเพาะปลูก และดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการแพร่กระจายพื้นที่ดินเค็ม โดยกิจกรรมจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำและปลูกไม้เศรษฐกิจบนคันนา การควบคุมน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน การปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลาง

2) กรณีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลศรีโคตร คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร

อนึ่ง บ่อน้ำในไร่นา มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 127 บ่อ (ตารางที่ 4-1 และรูปที่ 4-1) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้นั้น เนื่องจากพื้นที่เป็นดินเค็มและมีน้ำใต้ดินเค็มจึงต้องประสานงานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือขาดอินทรียวัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำนั้นได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.1.1) โครงการขุดลอกคลองลำเสียวน้อย หมู่ 2

2.1.2) โครงการขุดลอกคลองโพนก่าม หมู่ 2

2.1.3) โครงการขุดลอกคลองฮ่องแฮ่ หมู่ 2

2.1.4) โครงการขุดลอกหนองที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ หมู่ 3

2.1.5) โครงการขุดลอกคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร หมู่ 3

2.1.6) โครงการขุดลอกคลองดงบ้านแต้ หมู่ 3

2.1.7) โครงการขุดลอกหนองกอก หมู่ 4

2.1.8) โครงการขุดลอกฮ่องเหนียง หมู่ 14

2.1.9) โครงการขุดลอกลำเสียวน้อย หมู่ 8

2.1.10)โครงการขุดลอกคลองนาทม หมู่ 9

2.1.11)โครงการขุดลอกห้วยกกโดน หมู่ 9

2.1.12)โครงการขุดลอกคลอง รพช. หมู่ 9

2.2) การพัฒนาระบบส่งน้ำ

2.2.1) โครงการก่อสร้าง/ซ่อมแซม ปรับปรุงร่องระบายน้ำ หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

2.2.2) โครงการลงท่อระบายน้ำ คสล. หมู่ 5

2.2.3) โครงการก่อสร้างร่องระบายน้ำสายบ้านสำโรง-บ้านดงเมืองจอก

2.2.4) โครงการวางท่อระบายน้ำ หมู่ 8

2.2.5) โครงการก่อสร้างคันคูกั้นน้ำพร้อมลงท่อระบายน้ำ หมู่ 8

2.3) การก่อสร้างฝาย

2.3.1) โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้น หมู่ 9

ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2553	23
2556	21
2558	39
2559	6
2560	1
2561	16
2562	7
2563	9
2564	5

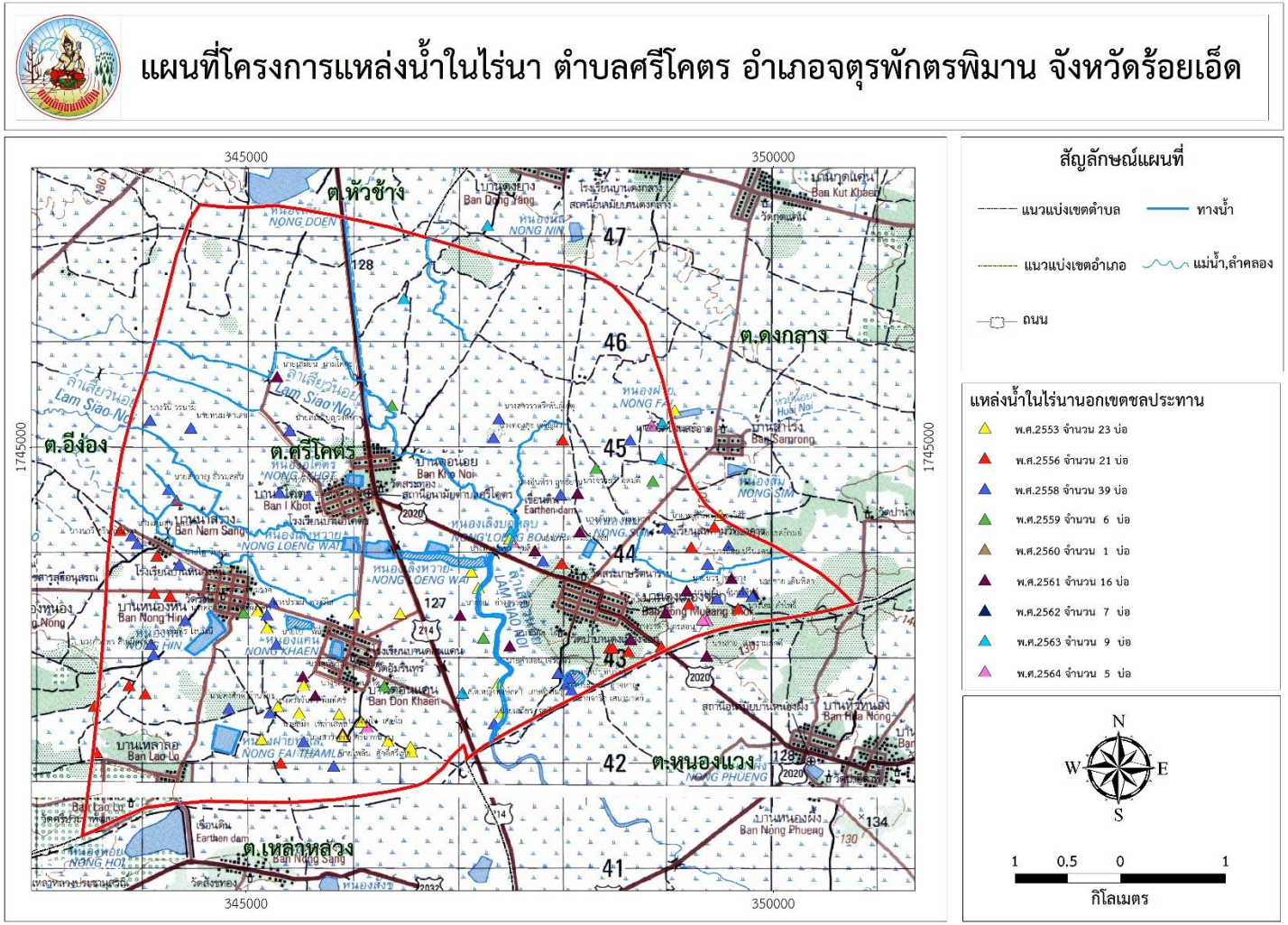

รูปที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3) กรณีการแก้ไขต้นทุนการผลิตสูง

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปี จึงมีผลผลิตเพียงปีละครั้ง และมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและได้ผลผลิตเพียงครั้งเดียว ควรมีการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และหันมาปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรผสมผสาน การปลูกพืชหลากหลายชนิดจึงจะสามารถลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปขายเป็นรายได้เสริมได้อีกทางหนึ่ง รวมทั้งเป็นการสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยไร้สารเคมี ส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ผลจากการจัดทำการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพโดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

1.1) ดินเสื่อมโทรม

1.2) ขาดแคลนแหล่งน้ำ/น้ำใต้ดินเค็ม

1.3) ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.4) การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ

2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

2.2) จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

2.3) ต้นทุนการผลิตสูง

2.4) ผลผลิตเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

3.1) ความเสื่อมโทรมของดิน/ดินเค็ม

3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค

3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

3.4) พืชผลเสียหายจากภัยแล้ง

3.5) หนี้สินจากการทำการเกษตร

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

4.1) แหล่งน้ำตื้นเขิน

4.2) เกิดการแพร่กระจายพื้นที่ดินเค็ม

4.3) ลงทุนการผลิตสูง

4.4) ราคาผลผลิตตกต่ำ

4.5) รายได้จากภาคเกษตรลดลง

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

(1) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

(2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

(3) บ่อน้ำในไร่นา/พื้นที่กักเก็บน้ำ

(4) ขุดลอกแหล่งน้ำ/ระบบกระจายน้ำ

(5) ปลูกพืชหลังนา/พืชใช้น้ำน้อย

(6) เกษตรผสมผสาน

อนาคต

(1) เกษตรอินทรีย์

(2) เกษตรแปลงใหญ่

(3) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

(4) มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการอุปโภค/บริโภค

(5) มีแหล่งน้ำเพียงพอต่อความต้องการทางการเกษตร

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-2

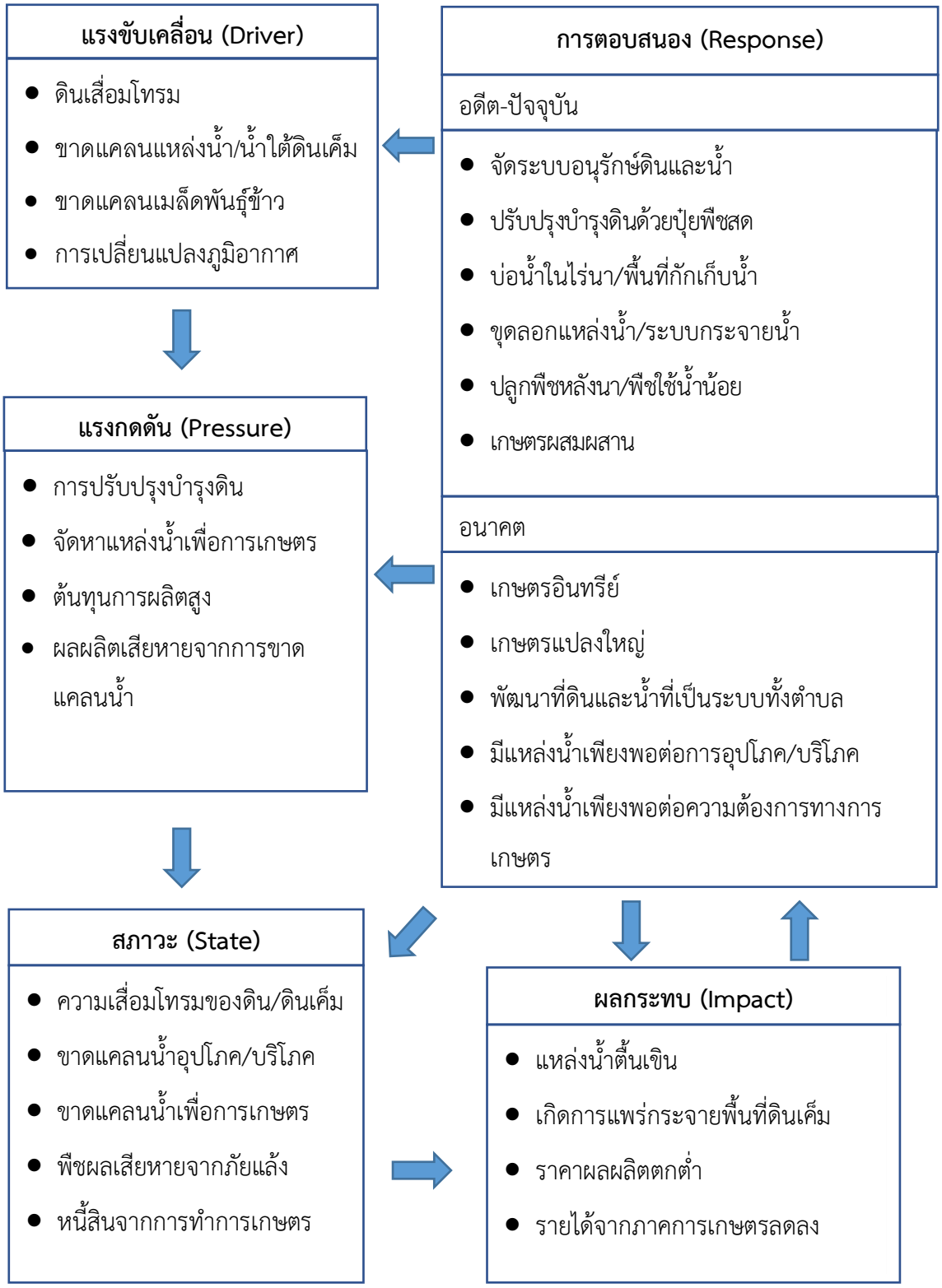

รูปที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ลุ่ม

1) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ข้าวพันธุ์หอมมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์กข 6

2) ข้าวนาปี-พืชผัก เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม และจะปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยวข้าว แต่จะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

3) เกษตรผสมผสาน เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปี พืชผัก เลี้ยงสัตว์ ไม้เศรษฐกิจ และไม้ผลแบบผสมผสาน ในพื้นที่เพาะปลูก

4.3.2 พื้นที่ดอน

1) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยในช่วงฤดูฝน โดยปลูกตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน โดยอาศัยความชื้นที่เก็บไว้ในดินตลอดช่วงฤดูฝน เพื่อให้อ้อยงอกและเจริญเติบโตอย่างช้าๆ ในช่วงที่ไม่มีฝนตกจนกระทั่งต้นปี

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน

3) ไม้ยืนต้น ที่นิยมปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส กระถินณรงค์ กระถินเทพา ประดู่

4) ไม้ผล ได้แก่ มะม่วง มะขาม มะขามเทศ ฝรั่ง

(รูปที่ 4-3)

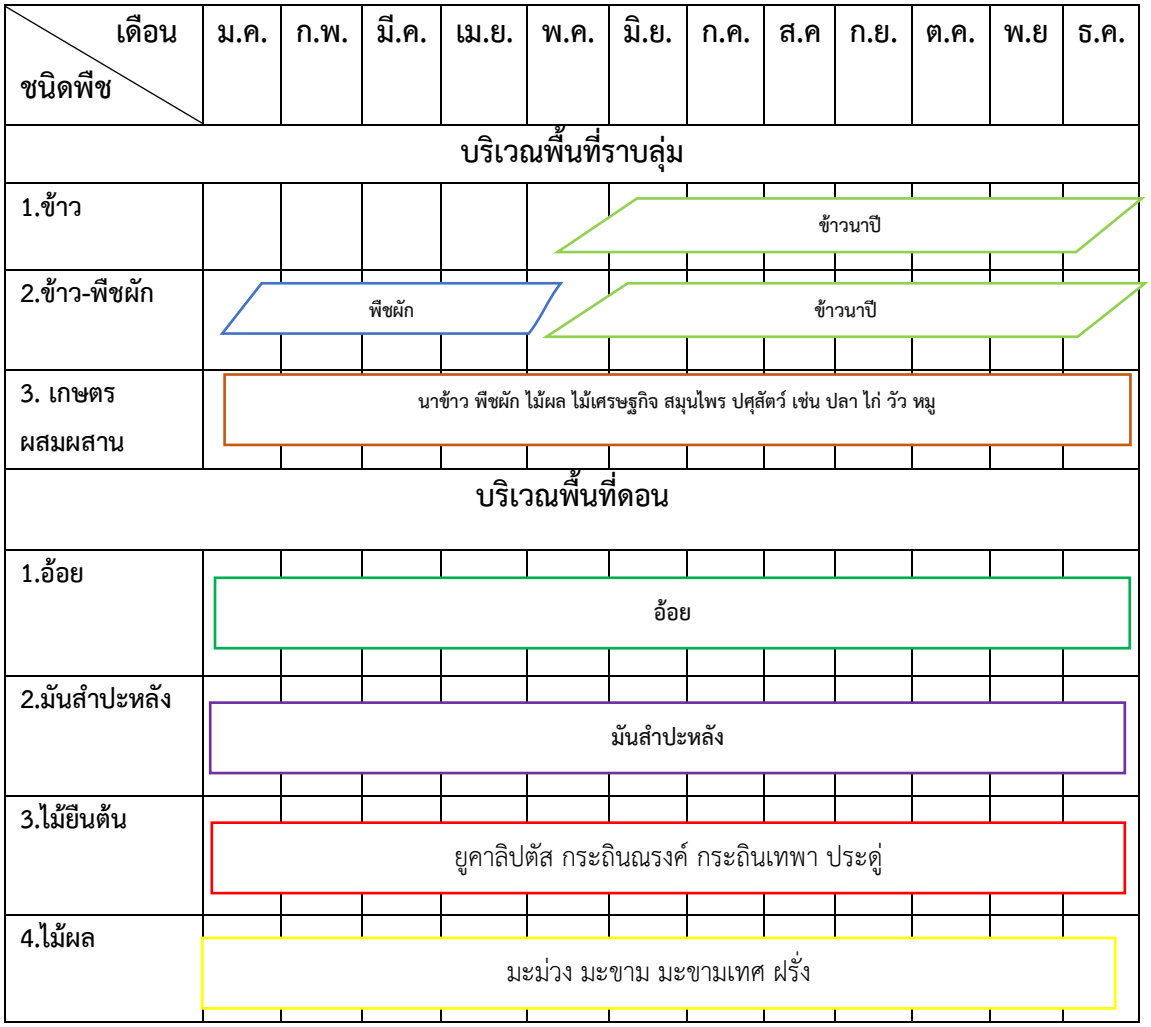

รูปที่ 4-3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลศรีโคตร อำเภอตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บทที่ 5
การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน พบว่า มีหน่วยแผนที่ดิน 7 หน่วย โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย พืชเศรษฐกิจหลัก หรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มี 6 ชนิด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง มะม่วง ยูคาลิปตัส และกระถิน

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (บัณฑิต และคำรณ, 2542) ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

ข้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion harzard) มีข้อจำกัด ความชันของพื้นที่ (Slope) (e) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability) มีข้อจำกัด สภาพการระบายน้ำของดิน (Soil drainage) (o)ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) มีข้อจำกัด ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (C.E.C ดินล่าง), ความอิ่มตัวด้วยค่าด่าง (B.S. ดินล่าง) (n) สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ki-col-slA Msk-lsB Msk-gm-lsB/b Msk-lsB-Ht-slB Ub-lsA และ Ub-tks-lsA

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ndg-slA

มันสำปะหลัง

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability) มีข้อจำกัดสภาพการระบายน้ำของดิน (Soil drainage) (o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) มีข้อจำกัดความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (C.E.C ดินล่าง), ความอิ่มตัวด้วยค่าด่าง (B.S. ดินล่าง) (n) สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion harzard) มีข้อจำกัด ความชันของพื้นที่ (Slope) (e) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsB Msk-lsB-Ht-slB และUb-lsA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าหน่วยแผนที่ดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-gm-lsB/b และ Ndg-slA

ยูคาลิปตัส

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability) มีข้อจำกัดสภาพการระบายน้ำของดิน (Soil drainage) (o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) มีข้อจำกัดความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (C.E.C ดินล่าง), ความอิ่มตัวด้วยค่าด่าง (B.S. ดินล่าง) (n) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsB และMsk-lsB-Ht-slB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ มีความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-gm-lsB/b Ndg-slA และUb-lsA

อ้อย

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability) มีข้อจำกัดสภาพการระบายน้ำของดิน (Soil drainage) (o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity) มีข้อจำกัด ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (C.E.C ดินล่าง), ความอิ่มตัวด้วยค่าด่าง (B.S. ดินล่าง) (n) สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion harzard) มีข้อจำกัด ความชันของพื้นที่ (Slope) (e) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ub-tks-lsA

มะม่วง

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting condition) ได้แก่ ความลึกของดิน (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-gm-lsB/b Msk-lsB-Ht-slB Ndg-slA และUb-tks-lsA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่าหน่วยแผนที่ดินที่ไม่เหมาะสมสำหรับปลูกมะม่วง ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ub-lsA

กระถิน

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability) มีข้อจำกัดปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน (Nutrient status) (s) สารพิษ (Soil toxicities) มีข้อจำกัดปฏิกิริยาดิน (Reaction) ได้แก่ ความเป็นกรด-ด่างของดิน (pH) (z) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Msk-lsB-Ht-slB

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	ยูคาลิปตัส	อ้อย	มะม่วง	กระถิน
Ki-col-slA	S2sn	-	-	-	-	-
Msk-lsB	S2eosnz	S2eosnz	S2osn	-	S2sz	-
Msk-gm-lsB/b	S2esnz	N	S3o	-	S3r	-
Msk-lsB-Ht-slB	S2eosnz	S2eosnz	S2osn	-	S3r	S2sz
Ndg-slA	S3z	N	S3o	-	S3r	-
Ub-lsA	S2snz	S2eosnz	S3o	-	N	-
Ub-tks-lsA	S2snz	-	-	S2eosnz	S3r	-

หมายเหตุ: 1) สมบัติดินจากตารางที่ 3-4

2) ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน: e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard)

o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability)

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability)

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity)

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting condition)

z = สารพิษ (Soil toxicities)

บทที่ 6
แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” [1] เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

[1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาติให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 [2]	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) [3]	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม [4]	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
5	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

[2] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

[3] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

[4] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
6	ยุทธศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้หลักพอเพียงประยุกต์กับการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการแปรรูปข้าวหอมมะลิ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการแปรรูปข้าวเหนียว ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขับเคลื่อนขีดความสามารถเพื่อเพิ่มผลิตภาพการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การยกระดับการผลิตอ้อย ยุทธศาสตร์ที่ 8 การยกระดับการผลิตมันสำปะหลัง ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแปรรูปยางพารา ยุทธศาสตร์ที่ 10 การผลิตโคเนื้อ ยุทธศาสตร์ที่ 11 การผลิตโคนม และผลิตภัณฑ์นม ยุทธศาสตร์ที่ 12 การส่งเสริมสมรรถนะและเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกร และกลุ่มสถาบันการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและการตลาดเพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์
7	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการค้า การบริการ การลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
8	แผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด (พ.ศ. 2561-2564)	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิและสินค้าเกษตร สู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และอาหารปลอดภัย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างความสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพยั่งยืน
9	แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561-2565)	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างเสริมสมรรถนะประชาชนพลังทางสังคม

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
10	ยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านบริหารจัดการที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะทำให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตรใช้ยุทธศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 ได้เชื่อมโยง กับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนารายสาขาต่างๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กำหนดออกเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตอุตสาหกรรม และพื้นที่แหล่งน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	**206**	**1.2**
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	**14,615**	**86.4**
2.1 เขตเกษตรผสมผสาน	**8**	**0.0**
1) เขตเกษตรผสมผสาน	*8*	*0.0*
2.2 เขตนาข้าว	**14,266**	**84.3**
1) เขตทำนา - นาร่าง	*66*	*0.4*
2) เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม	*350*	*2.1*
3) เขตทำนาพื้นที่ดอน	*13,850*	*81.8*
2.3 เขตปลูกพืชไร่	**133**	**0.8**
1) เขตปลูกมันสำปะหลัง	*113*	*0.7*
2) เขตปลูกอ้อย	*20*	*0.1*
2.4 เขตปลูกพืชสวน	**2**	**0.0**
1) เขตปลูกพืชผัก	*2*	*0.0*
2.6 เขตปลูกไม้ยืนต้น	**206**	**1.2**
1) เขตปลูกกระถิน	*3*	*0.0*
2) ปลูกยูคาลิปตัส	*160*	*0.9*
2) เขตไม้ยืนต้น-เสื่อมโทรม	*43*	*0.3*
2.7 เขตปศุสัตว์	**7**	**0.0**
2.8 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	**82**	**0.5**
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	**1,154**	**6.8**
4. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	**126**	**0.7**
5. พื้นที่แหล่งน้ำ	**733**	**4.3**
รวม	**16,922**	**100.00**

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.4.1 เขตป่าไม้

มีเนื้อที่ 206 ไร่ หรือร้อยละ 1.2 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ป่านอกเขตตามกฎหมาย-ป่าปลูก และป่านอกเขตตามกฎหมาย-ป่าผลัดใบ

6.4.2 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 14,615 ไร่ หรือร้อยละ 86.4 ของเนื้อที่ตำบล แบ่งออกเป็น 6 เขต ดังนี้

1) เขตเกษตรผสมผสาน

1.1) เขตเกษตรผสมผสาน มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือร้อยละ 0 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินโนนแดง (Ndg)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง
- บางพื้นที่อาจพบคราบเกลือบนผิวดิน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรียวัตถุ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ขุดลอกแหล่งน้ำให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น
- พัฒนาระบบส่งน้ำ และการระบายน้ำออกจากพื้นที่นา ช่วงที่ฝนตกชุก
- การปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น ถั่ว ข้าวโพด ปอเทือง และปลูกพืชผักปลอดภัย

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เพื่อเพิ่มอินทรียวัตถุ และธาตุอาหารในดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
- รณรงค์การไถกลบตอซังพืช
- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมชลประทาน* สนับสนุนเรื่อง ฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ

2) *กรมการข้าว* สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกัน และกำจัดโรคแมลงของข้าว ส่งเสริมการพัฒนาและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3) *องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น* สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร รวมทั้งการทำถนนเข้าสู่แปลงนาข้าว

2) เขตนาข้าว

2.1) เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 350 ไร่ หรือร้อยละ 2.1 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินกุลาร้องไห้ (Ki) ชุดดินโนนแดง (Ndg) และชุดดินอุบล (Ub) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นดินเค็ม
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาเพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น พืชตระกูลถั่ว ฟักทอง แตงโม และพืชผัก โดยการทำการเกษตรปลอดภัย
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ส่งเสริมการปลูกข้าวสายพันธุ์ที่ทนแล้งและทนเค็มได้

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และแกลบดิบในพื้นที่ดินเค็ม
- ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลาง
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

- รณรงค์การไถกลบตอซังพืช
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- การควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน
- จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำและปลูกไม้เศรษฐกิจบนคันนา

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมส่งเสริมการเกษตร* สนับสนุนพันธุ์ข้าวทนเค็ม เมล็ดพันธุ์พืชหลังนา รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิตและการจัดการการผลิต

2) *กรมชลประทาน* สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบส่งน้ำ และคลองส่งน้ำ

3) *องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น* สนับสนุนการขุดลอกคลอง ห้วย ปรับปรุงร่องระบายน้ำ ก่อสร้างคันคูกั้นน้ำ ท่อระบายน้ำ และสร้างฝายน้ำล้น

2.2) เขตทำนาพื้นที่ดอน มีเนื้อที่ 13,850 ไร่ หรือร้อยละ 81.8 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินมหาสารคาม (Msk)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินเป็นดินทรายจัด
- มีการชะล้างพังทลายของดินสูง
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
- ดินค่อนข้างเป็นกรด

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการพัฒนาที่ดิน
- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยการใช้ปูนโดโลไมท์
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล

- ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมส่งเสริมการเกษตร* ส่งเสริมและอบรมการใช้เทคโนโลยีในการปลูกมันสำปะหลังให้ได้ผลผลิตสูง

2) *กรมชลประทาน* สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำ และฝายน้ำล้น

3) *องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น* สนับสนุนการขุดลอกคลอง ห้วย ปรับปรุงร่องระบายน้ำ ก่อสร้างคันคูกั้นน้ำ ท่อระบายน้ำ และสร้างฝายน้ำล้น

2.3) เขตปลูกพืชไร่

1) เขตปลูกมันสำปะหลัง มีเนื้อที่ 113 ไร่ หรือร้อยละ 0.7 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินมหาสารคาม (Msk) ชุดดินโนนแดง (Ndg) และชุดดินอุบล (Ub) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรียวัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดิน เพิ่มการอุ้มน้ำของดิน และเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ปรับระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม จะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดจำนวนโรคและแมลงศัตรูพืชให้น้อยลง และลดการชะล้างพังทลายของดิน
- ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ สนับสนุน/ให้ความรู้เรื่องชนิดพืชทางเลือก โดยนำระบบเกษตรกรรรมยั่งยืนมาปรับใช้

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิต การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน

- รณรงค์การไถกลบตอซังพืช
- ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดด้วยการใช้ปูนโดโลไมท์
- สนับสนุนการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งวิธีพืชและวิธีกล
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมส่งเสริมการเกษตร* สนับสนุนพันธุ์มันสำปะหลังที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิต

2) *กรมชลประทาน* สนับสนุนเรื่อง ฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ

3) *องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น* สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

2**) เขตปลูกอ้อย** มีเนื้อที่ 20 ไร่ หรือร้อยละ 0.1 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินอุบล (Ub)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- สมบัติทางกายภาพไม่ดี
- ในฤดูแล้งดินแห้งจัด

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของดินให้ดีขึ้น
- จัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงกับความต้องการของพืช
- สามารถปรับเปลี่ยนเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรรายย่อย
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- สนับสนุนการขุดบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- สนับสนุนการจัดรูปแปลงนา และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อทำการเกษตรผสมผสาน

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมชลประทาน* สนับสนุนขุดคลองระบายน้ำ ฝายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ

2) *กรมส่งเสริมการเกษตร* สนับสนุนแนะนำและอบรมเกษตรกรในการทำการเกษตรผสมผสาน

2.4) เขตปลูกพืชสวน

1) เขตปลูกพืชผัก มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือร้อยละ 0 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินโนนแดง (Ndg)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำสำหรับพืชในฤดูเพาะปลูก
- บางบริเวณอาจได้รับอิทธิพลจากดินเค็มที่พบใกล้เคียง
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของดินให้ดีขึ้น
- พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- จัดหาแหล่งน้ำให้พอเพียงกับความต้องการของพืช

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยชีวภาพ
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปุ๋ยพืชสด เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน
- การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน และให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

1) *กรมส่งเสริมการเกษตร* ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกไม้ผลให้ได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพ

2) *กรมชลประทาน* สนับสนุนการทำอ่างเก็บน้ำ และฝาย เพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะแล้ง

2.5 เขตปลูกไม้ยืนต้น

1) เขตปลูกกระถิน มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือร้อยละ 0.0 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินมหาสารคามและชุดดินห้วยแถลง ตามลำดับ

2) เขตปลูกยูคาลิปตัส มีเนื้อที่ 160 ไร่ หรือร้อยละ 0.9 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินมหาสารคาม (Msk) ชุดดินโนนแดง (Ndg) และชุดดินอุบล (Ub) หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินมหาสารคามและชุดดินห้วยแถลง ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ส่วนใหญ่ดินค่อนข้างเป็นกรด
- การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ขาดแคลนน้ำ เนื่องจากฝนทิ้งช่วง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมป่าไม้ ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกยูคาลิปตัส การดูแลรักษา และวิธีการจัดการ

3) เขตไม้ยืนต้น-เสื่อมโทรม มีเนื้อที่ 43 ไร่ หรือร้อยละ 0.3 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินมหาสารคาม (Msk)

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินเป็นดินทรายจัด
- มีการชะล้างพังทลายของดินสูง
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
- ดินค่อนข้างเป็นกรด

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการพัฒนาที่ดิน
- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ ควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน
- ส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมป่าไม้ ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกไม้ยืนต้น และการตัดโค่นสักตามข้อกำหนดของกรมป่าไม้

2.6 เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 7 ไร่หรือร้อยละ 0 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ ได้แก่ ชุดดินโนนแดง (Ndg) ตามลำดับ

การจัดการที่ดินในอนาคต

- จัดทำโครงการส่งเสริมด้านปศุสัตว์โดยกรมปศุสัตว์ให้ข้อเสนอแนะการจัดการที่เหมาะสมวิธีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าเลี้ยงสัตว์พันธุ์ดี การให้อาหารเสริม การผสมพันธุ์ การดูแลสุขภาพสัตว์ การป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ เป็นต้น
- ควบคุมมลภาวะด้านกลิ่น และเสียง เพื่อไม่ให้รบกวนและส่งผลกระทบต่อชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงควบคุมและป้องกันโรคระบาดอย่างใกล้ชิดและเข้มงวด
- ควบคุมมลพิษทางน้ำโดยมีนโยบายให้ผู้ก่อมลพิษต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อลดความสกปรกปนเปื้อนน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมปศุสัตว์ ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์

2.7 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 82 ไร่หรือร้อยละ 0.5 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพพื้นที่เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง เป็นต้น

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ต้องปฏิบัติตามนโยบายด้านการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอย่างเข้มงวด เนื่องจากกิจกรรมนี้อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง
- ควรกำหนดเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำใช้มีขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายน้ำเค็มและมลพิษทางน้ำไม่ให้กระทบต่อพื้นที่ทางการเกษตร
- ควรกำหนดเขตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้ชัดเจนเพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นๆ

กรมประมง ส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

6.4.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีเนื้อที่ 1,154 ไร่ หรือร้อยละ 6.8 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชน สถานที่ราชการ ถนน รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ โรงงานอุตสาหกรรม ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ สถานีบริการน้ำมัน หมู่บ้านบนพื้นราบ (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2561) ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นที่ขอรับการสนับสนุนได้แก่

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่อง เครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ระบบประปาเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

6.4.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด

มีเนื้อที่ 126 ไร่ หรือร้อยละ 0.7 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ และพื้นที่ถม (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2561) ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.4.5 เขตแหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 733 ไร่ หรือร้อยละ 4.3 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ คลองชลประทาน บ่อน้ำในไร่นา แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ

แหล่งน้ำในเขตนี้เป็นแหล่งน้ำที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในระยะต่อไป

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ

1) ควรเร่งดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพิ่มเติม แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2) ควรมีการบำรุงรักษาและขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเก็บกักน้ำ

3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรเร่งจัดทำโครงการเพื่อจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยจัดทำกรอบแผนการดำเนินการตามลำดับความสำคัญ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการในเขตการใช้ที่ดิน ได้แก่

สนับสนุนการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นๆ ที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องขุดเจาะน้ำบาดาล

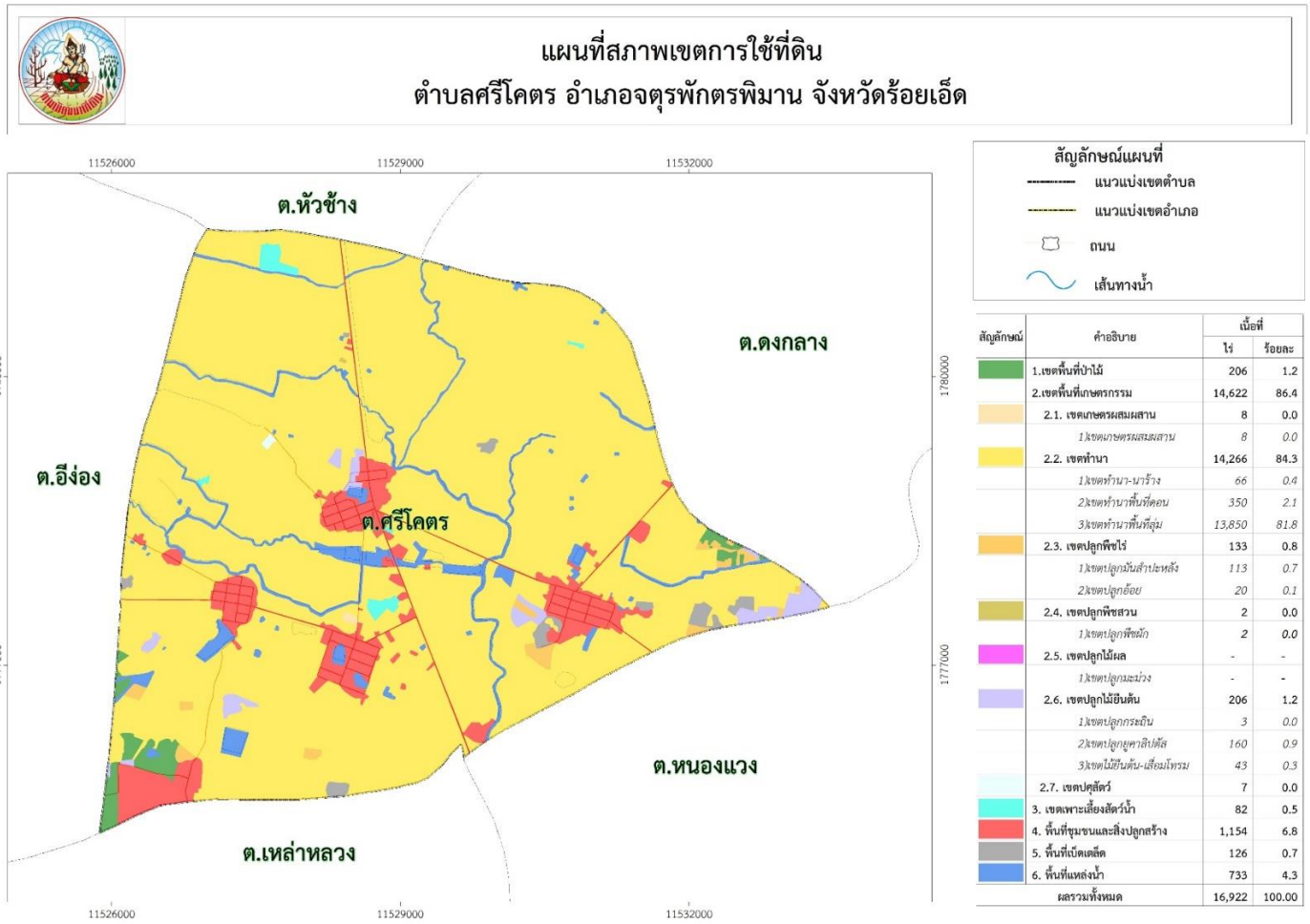

สัญลักษณ์	คำอธิบาย	เนื้อที่ ไร่	เนื้อที่ ร้อยละ
	1.เขตพื้นที่ป่าไม้	206	1.2
	2.เขตพื้นที่เกษตรกรรม	14,622	86.4
	2.1. เขตเกษตรผสมผสาน	8	0.0
	1)เขตเกษตรผสมผสาน	*8*	*0.0*
	2.2. เขตทำนา	14,266	84.3
	1)เขตทำนา-นาร้าง	*66*	*0.4*
	2)เขตทำนาพื้นที่ดอน	*350*	*2.1*
	3)เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม	*13,850*	*81.8*
	2.3. เขตปลูกพืชไร่	133	0.8
	1)เขตปลูกมันสำปะหลัง	*113*	*0.7*
	2)เขตปลูกอ้อย	*20*	*0.1*
	2.4. เขตปลูกพืชสวน	2	0.0
	1)เขตปลูกพืชผัก	*2*	*0.0*
	2.5. เขตปลูกไม้ผล	-	-
	1)เขตปลูกมะม่วง	-	-
	2.6. เขตปลูกไม้ยืนต้น	206	1.2
	1)เขตปลูกกระถิน	*3*	*0.0*
	2)เขตปลูกยูคาลิปตัส	*160*	*0.9*
	3)เขตไม้ยืนต้น-เสื่อมโทรม	*43*	*0.3*
	2.7. เขตปศุสัตว์	7	0.0
	3. เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	82	0.5
	4. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,154	6.8
	5. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	126	0.7
	6. พื้นที่แหล่งน้ำ	733	4.3
	ผลรวมทั้งหมด	16,922	100.00

รูปที่ 6-1 แผนที่สภาพเขตการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

เดือน / ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย	ธ.ค.
บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม												
1.ข้าว					ข้าวนาปี							
2.ข้าว-พืชผัก	พืชผัก				ข้าวนาปี							
3. เกษตรผสมผสาน	นาข้าว พืชผัก ไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ สมุนไพร ปศุสัตว์ เช่น ปลา ไก่ วัว หมู											
บริเวณพื้นที่ดอน												
1.อ้อย	อ้อย											
2.มันสำปะหลัง	มันสำปะหลัง											
3.ไม้ยืนต้น	ยูคาลิปตัส กระถินณรงค์ กระถินเทพา ประดู่											
4.ไม้ผล	มะม่วง มะขาม มะขามเทศ ฝรั่ง											

รูปที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

6.6 การจัดการความเสี่ยง

การแก้ไขปัญหาตามที่มีข้อเสนอจากชุมชนและเทศบาลตำบลศรีโคตรให้แก้ไขปัญหารวม 5 ประการ คือ ***(1) การขุดลอกแหล่งน้ำ ขุดลอกคลอง หนองน้ำ คลองไส้ไก่ เป็นต้น (2) ก่อสร้างฝายน้ำล้นเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางการเกษตร (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำ คันคูกั้นน้ำพร้อมท่อระบายน้ำเพื่อการกระจายน้ำ (4) ปรับปรุงถนนให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (5) ก่อสร้าง/ซ่อมแซมปรับปรุงร่องระบายน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วม*** นั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่องและแต่ละพื้นที่ได้จำเป็นต้องดำเนินการเป็นระบบทั้งตำบล จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาทั้ง 5 ประการได้

บทที่ 7
การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด แล้ว จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565-2566

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลศรีโคตรไปเสนอต่อสภาเทศบาลตำบลศรีโคตร เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ดเสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 7 โครงการ ดังนี้

1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน
2) การบริหารจัดการน้ำ
3) การควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน
4) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำและปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจบนคันนา
5) การปรับปรุงบำรุงดิน
6) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
7) พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri - Map

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ ดังแสดงในตารางที่ 7-1

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

1.1.5) การรณรงค์ไถกลบตอซัง

1.1.6) การจัดหาปูนโดโลไมท์

1.1.7) การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อย – ปานกลาง

1.1.8) การควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน

1.1.9) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจบนคันนา

1.2) การบริหารจัดการน้ำ

1.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

1.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

1.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ

1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

1.3.2) พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri - Map

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน

2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์

2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด

2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด

2.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

2.1.6) การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อย – ปานกลาง

2.2) การบริหารจัดการน้ำ

2.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

2.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ

2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

3.1) การบริหารจัดการน้ำ

3.1.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยเอ็ด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด)

1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)

1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยเอ็ด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด)

7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานร้อยเอ็ด)

(ตารางที่ 7-2)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลศรีโคตร เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาระบบส่งน้ำ การก่อสร้างฝาย รวม 16 รายการ ดังนี้

7.5.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

1) โครงการขุดลอกคลองลำเสียวน้อย หมู่ 2
2) โครงการขุดลอกคลองโพนก่าม หมู่ 2
3) โครงการขุดลอกคลองฮ่องแฮ่ หมู่ 2
4) โครงการขุดลอกหนองที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ หมู่ 3
5) โครงการขุดลอกคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร หมู่ 3
6) โครงการขุดลอกคลองดงบ้านแต้ หมู่ 3
7) โครงการขุดลอกหนองกอก หมู่ 4
8) โครงการขุดลอกฮ่องเหนียง หมู่ 14
9) โครงการขุดลอกลำเสียวน้อย หมู่ 8
10) โครงการขุดลอกคลองนาทม หมู่ 9
11) โครงการขุดลอกห้วยกกโดน หมู่ 9
12) โครงการขุดลอกคลอง รพช. หมู่ 9

7.5.2 การพัฒนาระบบส่งน้ำ

1) โครงการก่อสร้าง/ซ่อมแซม ปรับปรุงร่องระบายน้ำ หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
2) โครงการลงท่อระบายน้ำ คสล. หมู่ 5
3) โครงการก่อสร้างร่องระบายน้ำสายบ้านสำโรง-บ้านดงเมืองจอก
4) โครงการวางท่อระบายน้ำ หมู่ 8
5) โครงการก่อสร้างคันคูกั้นน้ำพร้อมลงท่อระบายน้ำ หมู่ 8

7.5.3 การก่อสร้างฝาย

1) โครงการก่อสร้างฝายน้ำล้น หมู่ 9

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม		
1.1 เขตเกษตรผสมผสาน 8 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
1.2 เขตทำนา เนื้อที่ 14,266 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	35,000
1.3 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 133 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
1.4 เขตปลูกพืชสวน เนื้อที่ 2 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	15,000
1.5 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 206 ไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	25,000
1.6 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 7 ไร่	1.5 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	20,000
1.7 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 82 ไร่	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	208,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	540,000
	4. การพัฒนาและแก้ไขปัญหาการแพร่กระจายดินเค็ม	
	4.1 การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลาง	75,000
	4.2 การควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน	1,250,000
	4.3 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปลูกไม้เศรษฐกิจบนคันนา	450,000
	4.4 พัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri - Map	1,200,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
2. พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ 733 ไร่	1. การบริหารจัดการน้ำ	
	- การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	208,000

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม 1.1 เขตเกษตรผสมผสาน 8 ไร่ 1.2 เขตทำนา เนื้อที่ 14,266 ไร่	1. สนับสนุนพันธุ์ข้าวทนเค็ม เมล็ดพันธุ์พืชหลังนา รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิตและการจัดการการผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบส่งน้ำ และคลองส่งน้ำ (กรมชลประทาน) 3. สนับสนุนการขุดลอกคลอง ห้วย ปรับปรุงร่องระบายน้ำ ก่อสร้างคันคูกั้นน้ำ ท่อระบายน้ำ และสร้างฝายน้ำล้น (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) 4. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 5. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว) 6. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 7. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)
1.3 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 133 ไร่ 1.4 เขตปลูกพืชสวน เนื้อที่ 2 ไร่ 1.5 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 206 ไร่	1. สนับสนุนแนะนำและอบรมเกษตรกรในการทำการเกษตรผสมผสาน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดร้อยเอ็ด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด)

	3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล) 5. ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกไม้ยืนต้น และการตัดโค่นสักตามข้อกำหนดของกรมป่าไม้ (กรมป่าไม้)
1.6 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 7 ไร่ 1.7 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื้อที่ 82 ไร่	1. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด) 2. ส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (กรมประมง)
2. พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ 733 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานร้อยเอ็ด)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดแผน 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2565	2566	2567	2568	2569		2565	2566	2567	2568	2569		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
เขตพื้นที่เกษตรกรรม	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	175,000	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	297,500	297,500	297,500	297,500	297,500	1,487,500	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000	75,000	พด.
เขตพื้นที่เกษตรกรรม	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	5	2	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.5 การรณรงค์โลกลบตอซัง	ไร่	500	500	500	500	500	2,500	175,000	175,000	175,000	175,000	175,000	875,000	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.6 การจัดหาปูนโดโลไมท์	ตัน	100	100	100	100	100	500	170,000	170,000	170,000	170,000	170,000	850,000	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2565	2566	2567	2568	2569		2565	2566	2567	2568	2569		
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตพื้นที่เกษตรกรรม	**2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน**	บ่อ	10	10	10	10	10	50	208,000	208,000	208,000	208,000	208,000	1,040,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน														
เขตพื้นที่เกษตรกรรม, พื้นที่แหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	450,000	450,000	450,000	450,000	450,000	2,250,000	540,000	540,000	540,000	540,000	540,000	2,700,000	พด.
	4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ														
เขตนาข้าว	4.1 ควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งบนผิวดินและใต้ผิวดิน	ไร่	500	500	500	500	500	2,500	1,200,000	1,200,000	1,200,000	1,200,000	1,200,000	6,000,000	พด.
เขตนาข้าว,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	4.2 จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำและปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้นบนคันนา	ไร่	300	300	300	300	300	1,500	450,000	450,000	450,000	450,000	450,000	2,250,000	พด.
เขตนาข้าว	4.3 พัฒนาที่ดินเพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตที่ไม่เหมาะสมมตาม Agri-Map	ไร่	600	600	600	600	600	3,000	1,200,000	1,200,000	1,200,000	1,200,000	1,200,000	6,000,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

บทที่ 1

คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. **ปทานุกรมปฐพีวิทยา**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report**. (AGL/INS), Rome.

_____. 1993. **Guidelines for Land Use Planning**. Rome.

ADB. 2012. **The State of Pacific Towns and Cities: Urbanization in ADB's Pacific Developing Member Countries**. Mandaluyong City, Philippines.

NRC. 1975. **Land Use Planning**. The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Washington, D.C.

Vink, A.P.A. 1975. **Land Use in Advancing Agriculture**. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

บทที่ 2

กรมการปกครอง. 2562. **ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561)**. กระทรวงมหาดไทย. ไฟล์ข้อมูล.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2562. **รายได้-รายจ่ายต่อครัวเรือน ตำบลบ้านศรีโคตร ปี 2562**. ไฟล์ข้อมูล.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. **หมอดินอาสาตำบลศรีโคตร ปี 2564**. ไฟล์ข้อมูล.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2564. **จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2564.** ไฟล์ข้อมูล.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2562. **ภูมิอากาศจังหวัดร้อยเอ็ด**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ไฟล์ข้อมูล.

_____. 2563. **สถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2532-2562)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ไฟล์ข้อมูล.

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2563. **ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด**. ไฟล์ข้อมูล.

คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลศรีโคตร. 2561. **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564)**. เทศบาลตำบลศรีโคตร อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม. 2559. **บัญชีรายชื่อสายทางที่ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. ไฟล์ข้อมูล.

บทที่ 3

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2563. **ข้อมูลทรัพยากรดิน**. ไฟล์ข้อมูล.

บทที่ 5

ศันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรฟัก. 2562. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลและระดับจังหวัด**.

บทที่ 6

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2561. **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2561-2564**. ไฟล์ข้อมูล.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. **การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง**. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด. 2562. **ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562**. ไฟล์ข้อมูล.

_____. 2562. **ยุทธศาสตร์จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562**. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)**. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. **ร่าง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)**. ไฟล์ข้อมูล.

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีโคตร. 2561. **แผนพัฒนาท้องถิ่น ปี 2561-2565 องค์การบริหารส่วนตำบลศรีโคตร**. ไฟล์ข้อมูล.

คณะผู้จัดทำ

นายบุญถม กุมพล	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินร้อยเอ็ด
นายเกรียงไกร อิ่มสมโภช	ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน
นางสาวนวลรัตน์ ยิ่งเจริญ	นักวิชาการเกษตรกชำนาญการ
นางสาวกนกวรรณ หาญสุขใจเจริญ	นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ
นายประมวล บัวกฎ	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายปริญญา เชิงหอม	นักวิชาการเกษตร
นายคำพันธุ์ มะยุระรักษ์	นักวิชาการเกษตร